

YAPAY ZEKA İLE ANAYASA MAHKEMESİ'NİN SON KARARI IŞIĞINDA DOĞUM YARDIM KAPSAMINDA Kİ SYDV VE SOSYAL YARDIMLARDA Kİ HUKUKSUZLUĞUN DEĞERLENDİRİLMESİ İLE İNSANLIĞA AÇIK ÇAĞRI !!!

SHU Nihat Tarımeri

GİRİŞ

Bilindiği gibi Anayasa Mahkemesi,¹ Türk hukuk sisteminin en üst denetim organı olarak hem norm denetimi hem de bireysel başvurular yoluyla vatandaşların haklarını korumak içindir. Kararları, yasama ve yürütme organlarını bağlayıcı niteliktedir. Sosyal ,hukuk devletin ve demokratik sistemin temel taşlarından da biridir.Sosyal haklar dahil Kanunların Anayasa'ya uygunluğunu denetleyerek temel hak ve özgürlükleri korur, devlet organları arasındaki yetki çatışmalarını çözer ve hukukun üstünlüğünü sağlamak içindir.

Aldığı bazı kararlar ise bilindiği gibi öneme orantılı olarak zaman zaman haberleştirmektedir. En son olarak 5.Haziran 2025 tarihinde Resmi Gazete yayınlanmış çeşitli kararlar arasında norm denetim kapsamında ki 6.3.2025 tarihli (Esas Sayısı : 2022/32 Karar Sayısı : 2025/67) iptal kararı açıklanmıştır.²

Görüleceği gibi CHP tarafından 7351 sayılı torba kanunun bazı hükümlerinin iptali istemiyle Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri Engin ALTAY, Özgür ÖZEL ve Engin ÖZKOÇ ile birlikte 133 milletvekili tarafından çeşitli düzenlemeleri iptal için Mahkemeye başvurmuş ve AYM tarafından da değerlendirilmiştir.

7351 sayılı kanun ile getirilen ve bunların arasında öngören bazı düzenlemenin iptalini de birlikte açıklamıştır..Bunların arasında KKM hesapları için bütçeden Merkez Bankası'na kaynak aktarılması ile ilgilidir. 28/3/2002 tarihli ve 4749 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanun'a eklenen geçici 35. maddesi ile ilgili düzenlemenin iptal kararı aynı zamanda çeşitli şekilde de haberlere yansımıştır.³

Aynı kanun ile iptal kararı 9 ay sonra yürürlüğe girecektir. Haberleşme ile yansıyan bilgiler arasında AYM tarafından ele aldığı konu ise kısaca KKM denilen “Kur Korumalı Mevduat” uygulaması içindir. Görüleceği gibi “**Gerçek kişilerin mevduat ve katılma hesaplarının getirilerini kur artışlarına karşı desteklemek amacıyla bankalar nezdinde 21 Aralık 2021 ve 31 Aralık 2022 arasında açılan Türk lirası vadeli mevduat ve katılma hesaplarına aktarılacak üzere Merkez Bankasına nakit kaynak aktarmaya ve nakit kaynak aktarımı için bakanlık bütçesinde mevcut ya da yeni açılacak tertiplere ödenek eklemeye Hazine ve Maliye Bakanını yetkili kılan" 4749 Sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanun'un geçici 35. maddesinin birinci fıkrasındaki, "ve nakit kaynak aktarımı için Bakanlık bütçesinde mevcut ya**

¹ <https://www.anayasa.gov.tr/tr/anasayfa/>

² <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/ND/2025/67>

³ <https://www.nefes.com.tr/anayasa-mahkemesinden-kkm-karari-39343>

[https://bigpara.hurriyet.com.tr/haberler/ekonomi-haberleri/merkeze-ayrilan-kkm-kaynagi-iptal-edildi_ID1612773/#:~:text=Anayasa%20Mahkemesi%20\(AYM\)%20Kur%20Korumal%C4%B1.anayasaya%20ayk%C4%B1r%C4%B1%20bularak%20iptal%20etti.&text=%C4%B0ptal%20karar%C4%B1%20d%C3%BCnk%C3%BC%20Resmi%20Gazete,9%20ay%20sonra%20y%C3%BCr%C3%BCrl%C4%9Fe%20girecek.](https://bigpara.hurriyet.com.tr/haberler/ekonomi-haberleri/merkeze-ayrilan-kkm-kaynagi-iptal-edildi_ID1612773/#:~:text=Anayasa%20Mahkemesi%20(AYM)%20Kur%20Korumal%C4%B1.anayasaya%20ayk%C4%B1r%C4%B1%20bularak%20iptal%20etti.&text=%C4%B0ptal%20karar%C4%B1%20d%C3%BCnk%C3%BC%20Resmi%20Gazete,9%20ay%20sonra%20y%C3%BCr%C3%BCrl%C4%9Fe%20girecek.)

<https://www.ekonomim.com/ekonomi/kkm-icin-butceden-merkez-bankasına-kaynak-aktaran-duzenlemeye-iptal-karari-haberi-822374>

da yeni açılacak tertiplere ödenek eklemeye" ibaresinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve iptaline hükmetti.

Kararda, kuralın Bütçe Kanunu'nda öngörülmeyen bir kamu giderinin gerçekleştirilmesine imkan sağladığı, bu durum ise kamu harcamalarının önceden izin alınarak yıllık bütçelerle yapılması ilkesine aykırı olduğu, ayrıca yasama organının halk adına harcama yapma yetkisinin bakana devredilmesi sonucunu ortaya çıkardığı ifade edildi ve bunun "Türkiye Büyük Millet Meclisinin Görev ve Yetkileri" başlığını taşıyan Anayasa'nın 87. ve "Bütçe" başlığını taşıyan 161. maddelerine aykırı olduğu bildirildi." şeklinde de haberleşmiştir.

Bu karar, Kur Korumalı Mevduat (KKM) sistemi kapsamında yapılan ödemelerle ilgili önemli bir Anayasal denetimi de ifade etmektedir. Karar, aslında 6 Mart 2025 tarihinde verilmiş olup, Anayasa'nın 13. ve 20. maddelerine aykırılıkla .iptali gerekmesi bağlamında ki bu hükümden yola çıkarak Resmî Gazete'de yayımlanmasından başlayarak dokuz ay sonra yürürlüğe girmesine oybirliğiyle karar verilmiştir [KKM.paragraf/pgf 86, 87].

DOĞUM YARDIMI VE SYDV İLE İLGİLİ GELİŞMELER

Diğer taraftan “doğum yardımı” bir sosyal yardım türleri arasın da üretilmiştir. Türkiye’de 2015 yılında başlatılan ve 2025’te 7546 sayılı Kanun ile yeniden düzenlenen bir nakdi destek uygulaması olarak yeniden öne çıkmıştır. Başlangıçta yarım altının bebeklere takılması ile bir defalık sembolik bir ödeme olarak yürütülen yardımda bu Kanun ile güncellenmiştir.Günümüzde yarım altının en az 14 .bin TL ödemesi yerine 2025 itibarıyla birinci çocuk için 5.000 TL uygun görülmüştür.İkinci ve sonraki çocuklar için 5 yaşına kadar aylık ödeme şeklinde genişletilmiştir. SosyalYardım türleri olarak, muhtaçlık şartı aranmaksızın ve vergi/kesinti olmadan da ödenmesi Mayıs 2025 den sonra başlamıştır.

Ancak bu uygulama Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları (SYDV) aracılığıyla, yani özel hukuk statüsündeki kurumlar eliyle 30.Mart 2025 tarihinde bu şekilde gerçekleşmektedir.Şimdiye kadar söz konusu yönetmelikle Sosyal Yardım ve Genel Müdürlüğü tarafından idari işlem kapsamında ki uygulamaya da son verilmiştir. Sosyal hizmetlerden yararlanma hakkı bağlamında kamusal bir hizmet olarak öne çıkarılan “Aile ve Sosyal Hizmet Bakanlığı(ASHB)” sosyal yardımlar dahil önemli bir aktördür. Sosyal yardımlar dahil ilgili bütçenin 2025 yılın için Kanunlaşma ile de ilgili bu durum, ve Sayıştay ile ilgili raporlar ise bu süreç ise gereken konulardandır.

Her yılı yapılan bütçeleme de “Yoksulluk Mücadele ve Dayanışma Programı” kapsamında Sosyal Yardımlar ve Genel Müdürlüğü ile ilgili olarak çeşitli sosyal yardım türleri arasında Sosyal Yardım ve Dayanışma Teşvik Fonuna (SYDTF) yönelik transfer kalemlerinin açık ve net olmadan SYDV larca 5 milyona yakın ailelere sosyal yardım adına yapılan ödemeler için bir yetki deviri söz konusudur.Bazılar için idari işlem yerine bazıları için özel hukuk kapsamında da işlem yapılmaktadır. Hukuki bir ayrışma ile 2015 yılından beri idari işlem olarak söz konusu doğum yardımı da, 7546 sayılı kanun ile özel hukuk kapsamında işlem yapılmasına dahil edilmiştir.

Bu bilgiler dahil ⁴ kamu kaynağı kullanıldığı ve idari işlemler bağlamında ASHB ve (SYDTF) Fon için ,Sayıştay tarafından mali denetim dahil bir görev de söz konusudur.Sosyal yardımlar için özgün ve oksimoron bir yapı olarak öne çıkarılan SYDV ve Mütevelli Heyetinin aldığı kararlar bağlamında yararlanılanlar için yapılan işlemler açısından ise Sayıştay tarafından mali denetimsiz söz konusudur. Şimdiye kadar mali denetim kapsamında ki doğum yardım yöntemi yerine SYDV’na yönelik bir yetki devir ile bu ödemeler ise mali denetimin dışına çıkarılmıştır. Bu şekilde mali denetimin dışına çıkılması, mali şeffaflığın ve hesap verebilirliğin zayıflaması gibi çeşitli sorunları da beraberinde getirmiştir.

Ayrıca 2023 Sayıştay raporunda tespit edilen 760 milyon TL’lik muhasebe hatası ve günümüzde 1.2 Milyar TL ile ilgili bu denetim boşluğu da ortaya çıkmaktadır. Bu yöndeki yöntem ile oluşan kargaşa ve belirsizlik ve de sorgulama, vergi verenleri ilgilendiren düşündürücü(manidar) ve çok çarpıcı bir örnektir.

Sosyal yardımın özellikle 2004 yılından beri hak eksenli bir özelliğin kazanması hesap verilebilirlikle vardır.Sosyal ve hukuki nitelik bakımından, Anayasa’nın sosyal devlet ilkesi (md. 2),ele alındığında ve uluslararası sözleşmelere üstünlük ilkesi (md. 90/6) ile Avrupa Sosyal Şartı (özellikle md. 13, 14, 16, 17, 30) bu uygulamaya “hak” eksenli bir perspektiften yaklaşılmasını gerekli kılmaktadır.ASHB için de ancak var olan yükümlükler öne çıkmaktadır. Aynı zaman da bir hak olan sosyal yardım ve sosyal hizmetler yararlanma hakkı bağlamın da, idari işlemler ise asli görevler ile ancak vardır.Halen yoksullukla mücadele ve dayanışma kapsamında 5 milyona yakın sosyal yardım ihtiyacı olan aileler için özellikle SYDV ile ortaya çıkan oksimoron veya anomi yapı ve durumun ve de idari işlemler yerine özel hukuk kapsamındaki işlemlerle gerçekleşen doğum yardım dahil bu boyutların da yeniden ve birlikte ele almasını gerekmektedir.

Bilindiği gibi yapay zeka ise günümüzde bir bilgi yönetimi için de bir araçtır. Her alanda da kullanılmaya başlandı.Gerçeklerin peşine düşülmesine de yardımcı olabilmektedir.Avrupa Sosyal Şartın ise dikkat edilmesini gerekmektedir.Buna rağmen SYDV için söz konusu mali denetimsizlikle birlikte doğum yardımı ile ilgili olarak hem teknik ve idari,hem hukuki hem de siyasi boyut, sosyal yardımlar ve insan hakları için de önemli bir konudur. Özellikle 5.Haziran.2025 tarihin de “bütçe hakkı” olmak üzere AYM tarafından KKM ile ilgili kararın Copilot,Gemini,Deepseek ve NotobookKLM tarafından ele alması ve de değerlendirilmesi bazı bilgiler derlenip vede üretilmiştir. Derleme ve deneme kapsamında üretilen İngilizce metinler ise anında Türkçeye çevirilmektedir. Bazı eksiklikler ile birlikte bu metinler aşağı da yansıtılmaktadır.

BAZI YAPAY ZEKA PROGRAMLARI ÖRNEKLERİ

Günümüzde en azından sosyal yardıma ihtiyaç duyan ve toplumu geleceğini de belirleyen en az 5 milyona yakın aileler için öne çıkarılan “sosyal yardım” ile ilgili SYDV ise halen önemli ve özgün bir aktördür. İdari işlem yerine özel hukuk kapsamında ki ödemelere kaynaklık yapan SYDTF ve oksimoron ve ikili yapı ile yoksulluğunun sürekli kılmasına nedendir.Ya hayırseverlik ya da yardımsevelik şeklinde ki bakış ve uygulamanın her açıdan tarihe not edilmesine yardımcı olan metinler halen ve geline nokta , TBMM dahil yansıtmaktadır.Son AYM kararı ele alındığın da hukuksal bazı ortak noktalar da söz konusudur.

4 <https://www.cocukkorumaturkiye.com/kamu-sosyal-yardimlarda-denetim-aykirliliklari-ve-muhasebe-hatalarisayistay-raporlari-isiginda-sistemsel-zafiyetler/>

<https://www.cocukkorumaturkiye.com/dogum-yardimi-ile-mali-denetimsizlik-anayasaya-aykirlilikla-5-milyon-yoksul-aile-icin-aracsallasma-ve-760-milyon-tl-dahil-belirsizlikler-gozardi-etmeler-icin-insanliga-cagiri/>

Örnek 1

Anayasa Mahkemesi Kararları Işığında Doğum Yardımı Kapsamındaki Sosyal Yardımlarda Anayasaya Aykırılık Tartışması

Giriş

Anayasa Mahkemesi (AYM), son dönemde aldığı kararlarla kamu maliyesinin şeffaflığı ve hesap verebilirliği ile yasama yetkisinin devredilemezliği prensiplerini güçlü bir şekilde vurgulamıştır. Özellikle Kur Korumalı Mevduat (KKM) sistemine ilişkin düzenlemelerde verilen iptal kararları, yürütme organının kanunla tanınan yetkilerinin anayasal sınırlarını çizmesi açısından bir yol haritası sunmuştur. Bu makale, KKM kararlarındaki anayasal ilkeleri, milyonlarca aileyi ilgilendiren doğum yardımı sistemindeki mevcut uygulamalar ve Sayıştay'ın tespitleriyle karşılaştırarak, sosyal yardımlardaki potansiyel anayasaya aykırılık iddialarını inceleyecektir.

I. Kur Korumalı Mevduat (KKM) Sistemi ve Anayasa Mahkemesi Kararlarının Temel İlkeleri

AYM, 7351 sayılı Kanun'un 12. maddesiyle 4749 sayılı Kanun'a eklenen geçici 35. maddenin çeşitli hükümlerini incelemiş ve şu kararları vermiştir:

A. Bütçe Hakkı ve Mali Şeffaflık İlkesi

AYM, KKM sisteminde Hazine ve Maliye Bakanı'na "...ve nakit kaynak aktarımı için Bakanlık bütçesinde mevcut ya da yeni açılacak tertiplere ödenek eklemeye..." yetkisi veren hükmü iptal etmiştir [6, 11, 41a, 45a, 52a, 61, 71, 76, 86, 93, 104]. Mahkeme, bu durumun kamu harcamalarının önceden izin alınarak yıllık bütçelerle yapılması ilkesine aykırı olduğunu ve yasama organının (TBMM) halk adına harcama yapma yetkisinin Bakana devredilmesi sonucunu doğurduğunu belirtmiştir. Anayasa'nın 87. ve 161. maddeleri uyarınca, bütçe kanunlarına bütçeyle ilgili hükümler dışında hiçbir hüküm konulamaz ve ödenek tutarları önceden belirlenmelidir. Bu karar, kamu giderlerinin kanuniliği ve şeffaflığı açısından yürütmenin yetkilerini sınırlayan önemli bir emsal teşkil etmektedir.

B. Yasama Yetkisinin Devredilmezliği ve Hukuki Belirlilik İlkesi

AYM, Cumhurbaşkanının KKM kapsamındaki ödenecek destek tutarını, hesaplama yöntemini, destekten yararlanacak gerçek kişi kapsamını, hesap türlerini, vadelerini, limitlerini, hesapların vadeden önce kapatılması durumunda yapılabilecek kesintiler ile bunların Bakanlığa aktarılmasını, kaynağın kullandırılması ile uygulamaya ve denetime ilişkin usul ve esasları belirleme yetkisi veren ibareyi ("...Cumhurbaşkanı...") iptal etmiştir [1, 3, 19, 20, 21, 46a, 54, 55, 57, 60, 61, 70, 74, 84, 91, 98, 107]. Mahkeme, bu hususların "esaslı unsur" niteliğinde olduğunu ve genel çerçevesinin kanunda çizilmeksizin Cumhurbaşkanı'na çok geniş bir takdir alanı bırakılmasının Anayasa'nın 7. maddesinde yer alan yasama yetkisinin devredilmezliği ilkesiyle bağdaşmadığını belirtmiştir.

Ancak, Cumhurbaşkanının nihai hesap açma tarihini öne çekme veya 31/12/2023 tarihine kadar uzatma yetkisini içeren ibareyi anayasa'ya aykırı bulmamıştır [1, 4, 22, 23, 24, 47b, 62, 72, 85, 92, 99, 108]. Bu yetkinin, ekonomik olayların niteliği ve gelişen koşullara hızlı uyum sağlama amacı taşıdığı ve hukuki belirlilik ile yasama yetkisinin devredilmezliği ilkelerine aykırı olmadığı değerlendirilmiştir.

C. Kişisel Verilerin Korunması İlkesi

Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın KKM uygulamasında TCMB ve bankalardan gerekli veri ve bilgiyi talep edebilme yetkisi ile bankaların bu bilgiyi Bakanlığın belirleyeceği şekil ve sürelerde vermekle yükümlü olması düzenlemesi, Anayasa'ya aykırı bulunmamıştır [2, 34, 35, 48a, 43a, 43b-i, 94, 104, 105]. AYM, bu sınırlamanın 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu hükümlerine uygun olduğunu, meşru bir amacı olduğunu ve ölçülü olduğunu belirtmiştir.

Ancak, veri ve bilginin Bakanlığa verilmesinde "**diğer kanunlardaki yasaklayıcı ve sınırlayıcı hükümlerin uygulanmayacağı**" hükmü **iptal edilmiştir**. Mahkeme, bu hükmün bankacılık ve ticari sırlar gibi hassas bilgilerin istisnasız ve kategorik olarak verilmesi zorunluluğu getirdiğini, bunun başta mülkiyet hakkı olmak üzere diğer temel hak ve özgürlükler yönünden güvence içermediğini belirtmiştir. Bu karar, kişisel verilerin korunması ve temel haklara müdahalenin ancak kanunla ve ölçülülük ilkesine uygun bir şekilde yapılabileceği prensibini pekiştirmiştir.

II. Doğum Yardımı Sistemi: Yapısal Sorunlar ve Sayıştay Bulguları

Doğum yardımı sistemi, genel bütçeden Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu (SYDTF) aracılığıyla finanse edilmekte ve Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları (SYDV) tarafından yürütülmektedir. Ancak, Sayıştay raporları bu sistemde ciddi mali ve idari sorunlar tespit etmiştir:

A. Doğum Yardımı Sisteminin İşleyişi

30 Mart 2025 tarihinden itibaren geçerli olacak yeni düzenlemeyle doğum yardımı ödemeleri, Sosyal Yardım Genel Müdürlüğü'nden SYDTF ve SYDV'lara devredilmiştir. SYDV'lar, 3294 sayılı Kanun ile kurulmuş ve 5737 sayılı Vakıflar Kanunu'na tabi, **özel hukuk tüzel kişiliğine sahip kuruluşlardır**. Cumhurbaşkanı, beş yaşına kadar çocuk sayısına göre yapılan doğum yardımı tutarlarını Vergi Usul Kanunu'na göre tespit ve ilan edilen yeniden değerlendirme oranını geçmemek üzere artırmaya ve doğum yardımının uygulanmasına ilişkin **diğer usul ve esasları belirlemeye yetkilidir**.

Sayıştay, bu yapıyı "çift başlı" ve "**oksimoron**" olarak nitelendirmiştir. Zira, SYDV'ler Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (ASHB) idari yapılanması içinde yer almamasına rağmen, sosyal yardım programlarının ölçütlerini belirleme ve vakıfların harcamalarını denetleme görevi ASHB'ye verilmiştir.

B. Sayıştay Denetim Bulguları ve Mali Denetimsizlik

Sayıştay'ın 2023 yılı ASHB raporunda, **ilgiliilerine ödenemeyen doğum yardımlarının Bütçe Emanetleri Hesabı'nda izlenmemesi nedeniyle 760.235.920,55 TL'lik bir eksiklik tespit edilmiştir**. Bu durum, kamu zararının giderilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Sayıştay'ın anayasal görevi, kamu idarelerinin mali faaliyetlerini denetlemek ve sonuçlarını TBMM'ye raporlamaktır. Ancak, SYDV'ların özel hukuk tüzel kişiliğine sahip olması nedeniyle Sayıştay'ın bu vakıflar üzerindeki **mali denetimi sınırlıdır**. Dahası, 30 Mart 2025 tarihinden itibaren geçerli yeni düzenlemeyle, doğum yardımları için Sayıştay'ın ASHB ve SYDTF dışındaki ödemeler üzerindeki **mali denetiminin sona ereceği** ve SYDV'ler tarafından özel hukuk kapsamında yapılacak işlemler için idari denetimin sınırlı hale geleceği ifade edilmektedir. Bu durum, **ciddi bir mali denetimsizlik ve hukuki güvencesizlik sorununa** işaret etmektedir.

Diğer önemli Sayıştay bulguları şunlardır:

- **Yersiz Ödemelerin Terkini (Silinmesi):** Engelli evde bakım ödemelerinde tespit edilen kamu zararlarından doğan alacakların, yasal dayanağı olmaksızın valilik, kaymakamlık veya il müdürlüğü olurlarıyla takip ve tahsilinden vazgeçildiği görülmüştür. Bu tür alacakların silinmesi, 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun çerçevesinde yürütülmesi gereken kamu alacağı niteliğindedir. Bu vazgeçme işlemlerinin yetki devri yönergeleriyle verilen yetkilerin sınırlarını aştığı tespit edilmiştir.
- **Promosyon Gelirleri:** Bazı il müdürlüklerinin, engelli evde bakım ödemeleri için özel bankalarla sözleşmeler imzalayarak promosyon gelirleri elde ettiği ve bu kamu kaynağı niteliğindeki gelirleri muhasebe kayıtlarına almadan, kamu mali yönetimi ilkelerine aykırı bir şekilde kullandığı tespit edilmiştir.
- **Yönetmelik Eksikliği ve Farklı Uygulamalar:** Engellilere yönelik önemli bir destek olan evde bakım ödemelerine ilişkin usul ve esasları belirleyen bir yönetmeliğin 2016 yılından bu yana

yayımlanmamış olması ve genelgelerle idare edilmeye çalışılması sorun teşkil etmektedir. Ayrıca, farklı kanunlara dayanan engelli aylığı ve evde bakım ödemelerinde farklı muhtaçlık kriterleri ve uygulama birimlerinin bulunması, adaletsizliklere yol açabilmektedir.

- **Kontrol Eksiklikleri:** Bakanlık bütçesinden yapılan sosyal yardım ödemelerinin hak sahiplerine ulaştırılması sürecinde kontrol eksiklikleri bulunmakta ve ödeme listelerine müdahale riski barındırdığı Sayıştay tarafından belirtilmiştir.

III. AYM KKM Kararları ile Doğum Yardımı Sistemi Arasındaki Hukuksal Kıyaslama

AYM'nin KKM kararları ile doğum yardımı sistemindeki mevcut sorunlar arasında güçlü paralellikler bulunmaktadır:

A. Yasama Yetkisinin Devredilmezliği ve "Esaslı Unsur" İlkesi

KKM kararında, bir kamu desteğinin veya harcamasının **esaslı unsurlarının (miktar, kapsam, hesaplama yöntemi vb.) kanunda açıkça düzenlenmesi gerektiği, yürütmeye bu konularda çok geniş bir takdir alanı bırakılamayacağı** kesin bir şekilde ifade edilmiştir.

Doğum yardımı bağlamında, Cumhurbaşkanına verilen "yeniden değerlendirme oranını geçmemek üzere artırma" yetkisi, KKM'deki "nihai hesap açma tarihini uzatma" yetkisi gibi, belirlenmiş bir üst sınır ve objektif bir ölçüte bağlı (yeniden değerlendirme oranı) bir ayarlama yetkisi olarak yorumlanabilir ve bu bağlamda AYM kararlarına uygun olabilir.

Ancak, Cumhurbaşkanına verilen "**doğum yardımının uygulanmasına ilişkin diğer usul ve esasları belirleme**" yetkisi, eğer bu "usul ve esaslar" doğum yardımının kapsamı, kime ne kadar verileceği gibi temel politika kararlarını içeriyorsa, **AYM'nin KKM kararındaki iptal gerekçeleriyle benzer bir anayasaya aykırılık riski taşımaktadır**. Çünkü bu tür temel düzenlemelerin kanunla yapılması, yürütmeye devredilmemesi gerekmektedir. Sosyal yardımların bir "hak" olarak görülmesi ve kamusal bir görev olması gerektiği düşünüldüğünde, bu tür yetki devirleri hukuki belirlilik ve öngörülebilirlik açısından sorunlar yaratabilir.

B. Bütçe Hakkı ve Mali Denetim İlkesi

AYM'nin KKM kararında bütçe kanunlarının özel niteliği ve **kamu harcamalarının yasama organının iznine tabi olması** vurgulanmıştır. Yürütmeye, bütçe kanununda öngörülmemiş bir kamu giderini gerçekleştirme veya ödenek ekleme yetkisi tanınması anayasaya aykırı bulunmuştur.

Doğum yardımı ödemelerinin genel bütçeden SYDTF'ye aktarılması ve **SYDV'ler aracılığıyla özel hukuk kapsamında yapılması, Sayıştay denetiminin sınırlanması veya sona ermesi**, KKM kararındaki bütçe hakkı prensibiyle ciddi bir çelişki yaratmaktadır. Sayıştay'ın tespit ettiği 760 milyon TL'lik ödenemeyen ve hatalı muhasebeleştirilen doğum yardımı tutarları, bu denetim eksikliğinin somut bir göstergesidir. Bu durum, kamu kaynaklarının şeffaf ve hesap verebilir bir şekilde harcanması ilkesini zayıflatmakta ve TBMM'nin bütçe üzerindeki anayasal denetim yetkisini işlevsizleştirmektedir.

C. Sosyal Hakların "Hak" Niteliği ve Hukuk Devleti İlkesi

Sosyal yardımların, hayırseverlik veya yardımseverlik yerine **Anayasa'nın 2. maddesindeki hukuk devleti ilkesi ve 90. maddesindeki uluslararası antlaşmaların üstünlüğü ilkesi** ile desteklenen "**hak**" olarak görülmesi ve kamu hukuku ile hukuki güvenceye tabi kamusal bir asli görev olması gerekmektedir. Avrupa Sosyal Şartı'nın 13. maddesi, "Yeterli kaynaklardan yoksun olan herkes, sosyal ve tıbbi yardım alma hakkına sahiptir" hükmünü içermektedir.

Doğum yardımlarının vakıf gibi özel hukuk tüzel kişilikleri aracılığıyla ve mali denetimsizlik ortamında yürütülmesi, yaklaşık 5 milyona yakın yoksul ailenin hukuki güvencesini ve insan onurunu koruma yükümlülüğünü zedeleyebilir. Sayıştay raporunda doğum yardımlarının özel hukuk kapsamına alınarak

Sayıştay denetiminden çıkarılması, Anayasa'ya aykırılık ve hukuksuzluk olarak nitelendirilmekte ve bu durum "hukukun arkasından dolanılması ile oluşan kargaşaya ortaklık" olarak yorumlanmaktadır.

Sonuç

Anayasa Mahkemesi'nin KKM kararları, Cumhurbaşkanlığı'nın düzenleyici yetkilerinin ve kamu harcamalarının, anayasal ilkeler olan yasama yetkisinin devredilmezliği ve bütçe hakkına sıkı sıkıya bağlı olması gerektiğini güçlü bir şekilde göstermiştir.

Doğum yardımı sisteminde gözlemlenen **mali denetimsizlik** (özellikle 760 milyon TL'lik eksiklik ve Sayıştay denetiminin kısıtlanması/kalkması) ve SYDV'lerin özel hukuk statüsüyle yaratılan "oksimoron" yapı, KKM kararlarında ortaya konan bütçe hakkı ve yasama yetkisinin devredilmezliği ilkeleriyle **ciddi bir Anayasal çelişki potansiyeli taşımaktadır**. Ayrıca, Cumhurbaşkanına verilen "usul ve esasları belirleme" yetkisi, eğer temel politika kararlarını içeriyorsa, KKM kararındaki iptal gerekçeleriyle benzer anayasal sorunlara yol açabilir. Bu durum, sosyal yardımların bir "hak" olarak teminat altına alınması ve hukuk devleti ilkesinin gereklerinin yerine getirilmesi açısından sistemin acilen yeniden değerlendirilmesini gerektirmektedir. Sayıştay, bu durumun AYM tarafından süresinde değerlendirilmesinin, yaklaşık 5 milyona yakın sosyal yardım alan ailenin ve toplumun geleceği için hayati önem taşıdığını vurgulamaktadır.

Örnek 2

Kamu Sosyal Yardımlarında Denetim Karmaşası ve Anayasal Yıkım Riski: Doğum Yardımı Örneği

Giriş : Türkiye'de sosyal devlet ilkesinin en temel tezahürlerinden biri olan sosyal yardımlar, yoksullukla mücadele, sosyal adaletin sağlanması ve vatandaşların temel ihtiyaçlarının karşılanmasında hayati bir rol oynamaktadır. Ancak, bu yardımların kamu bütçesinden ayrılarak özel hukuk tüzel kişiliği niteliğindeki Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları (SYDV) eliyle dağıtılması, özellikle denetim, şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkeleri açısından ciddi anayasal sorunları gündeme getirmektedir. Son dönemde doğum yardımı ödemelerinin bu mekanizma üzerinden yapılması ve Sayıştay'ın tespitleri, bu sorunların ne denli derin olduğunu gözler önüne sermektedir. Bu makale, kamu sosyal yardım fonlarının yönetimindeki bu karmaşık yapıyı, mevcut denetim boşluklarını ve bunun Anayasa'nın temel ilkeleriyle çelişen yönlerini Kur Korumalı Mevduat (KKM) kararı emsalinde doğum yardımı özelinde inceleyecektir.

Anayasa Mahkemesi'nin KKM Kararı: Yasama Yetkisinin Sınırları ve Kamu Maliyesi Denetimi

Anayasa Mahkemesi (AYM), Kur Korumalı Mevduat (KKM) kapsamında aldığı 2025/67 sayılı kararla, kamu harcamalarının anayasal sınırlar içinde kalması gerektiği ilkesini güçlü bir şekilde vurgulamıştır. Bu karar, yasama organının **bütçe hakkı** ve **yasama yetkisinin devredilmezliği** ilkeleri açısından emsal niteliğindedir.

- **Bütçede Ödenek Ekleme Yetkisinin İptali:** AYM, KKM kapsamında Hazine ve Maliye Bakanlığı'na "Bakanlık bütçesinde mevcut ya da yeni açılacak tertiplere ödenek ekleme" yetkisi verilmesini **iptal etmiştir**. Mahkeme, bu durumun bütçe kanununda öngörülmemiş bir kamu giderinin gerçekleştirilmesine imkan sağladığını ve kamu harcamalarının önceden izin alınarak yıllık bütçelerle yapılması ilkesine aykırı olduğunu belirtmiştir. Bu, yasama organının halk adına harcama yapma yetkisinin yürütmeye devri anlamına geldiği için bütçe hakkına aykırılık teşkil etmektedir.
- **Cumhurbaşkanı'na Geniş Yetki Devrinin İptali:** AYM, Cumhurbaşkanının destek tutarını, hesaplama yöntemini, destekten yararlanacak gerçek kişi kapsamını, hesap türlerini, vadelerini, limitlerini, hesapların vadeden önce kapatılması durumunda yapılabilecek kesintileri ve bunların Bakanlığa aktarılmasını, kaynağın kullanılması, uygulama ve denetime ilişkin usul ve esasları belirleme yetkisi veren ibareyi **iptal etmiştir**. Mahkeme, bu konuların uygulamanın "esaslı unsurları" niteliğinde olduğunu ve kanunda genel çerçevenin çizilmeden Cumhurbaşkanı'na çok geniş bir

takdir alanı bırakılmasının **yasama yetkisinin devredilmezliği ilkesiyle (Anayasa m.7) bağdaşmadığını** belirtmiştir.

- **Kişisel Verilerin Korunması ve Bilgi Talep Etme Yetkisi:** Bakanlığın TCMB ve bankalardan veri ve bilgi talep edebilme yetkisi Anayasa'ya uygun bulunmuş olsa da, bu verilerin Bakanlığa verilmesinde "diğer kanunlardaki yasaklayıcı ve sınırlayıcı hükümlerin uygulanmayacağı" hükmü **iptal edilmiştir**. Gerekçe olarak, bu hükmün bankacılık ve ticari sırları da içerebilecek bilgilerin **istisnasız ve kategorik olarak verilmesi zorunluluğu** getirdiğini ve **kişisel verilerin korunması hakkı (Anayasa m.13, 20) ile ölçülülük ilkesi** açısından güvence içermediğini belirtmiştir.
- **Onaylanan Yetkiler:** AYM, KKM uygulamasında "nihai hesap açma tarihini öne çekme veya uzatma" yetkisinin Cumhurbaşkanı'na verilmesini Anayasa'ya aykırı bulmamıştır. Gerekçe olarak, ekonomik koşullara hızlı adaptasyon ve uygulamanın etkinliği amacıyla bu tür teknik yetkilerin verilebileceği belirtilmiştir.

Bu karar, **kamu maliyesinin şeffaflığı, hesap verebilirliği, hukukun üstünlüğü ve kuvvetler ayrılığı** ilkelerinin korunması adına önemli bir denetim mekanizmasının işlediğini göstermektedir.

Doğum Yardımı Sistemi: Anomi ve Denetimsizliğin Vaka Çalışması

AYM'nin KKM kararı ile ortaya konan ilkeler ışığında, doğum yardımı sisteminin mevcut yapısı ciddi anayasal ve idari çelişkiler barındırmaktadır.

- **"Oksimoron" Yapı ve Özel Hukuk Niteliği:** Doğum yardımı ödemeleri, genel bütçeden Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu'na (SYDTF) aktarılmakta ve özel hukuk tüzel kişiliğine sahip Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları (SYDV) aracılığıyla yapılmaktadır. Bu durum, kamu kaynaklarının kullanıldığı **kamusal bir hizmetin özel hukuk esaslarına göre yürütülmesi** nedeniyle **"oksimoron"** (çelişkili yapı) veya **"anomi"** (kualsızlık) olarak nitelendirilmektedir. Bu yapı, kamu hizmetlerinin idari hukuk prensiplerinden uzaklaşması riskini taşımaktadır.
- **Sayıştay Denetiminin Kısıtlılığı ve Bütçe Hakkı İhlali:** SYDV'lerin özel hukuk statüsü nedeniyle Sayıştay'ın bu vakıflar üzerindeki **mali denetimi ya sınırlıdır ya da 30 Mart 2025'ten itibaren sona ereceği** belirtilmiştir. Bu durum, **TBMM'nin bütçe hakkının ihlali** anlamına gelmekte ve kamu kaynaklarının şeffaf ve hesap verebilir şekilde kullanılmasını engellemektedir. Sayıştay'ın 2023 raporunda tespit ettiği **760.235.920,55 TL'lik ödenemeyen/hatalı muhasebeleştirilen doğum yardımları**, bu denetim eksikliğinin somut bir göstergesidir. Bu, doğrudan **"yolsuzluk"** olarak etiketlenmese de, **ciddi bir usulsüzlük ve yolsuzluk potansiyeli** taşımaktadır.
- **Cumhurbaşkanlığı Yetkisi ve Yasama Devri:** Doğum yardımı tutarlarını artırma ve diğer usul ve esasları belirleme yetkisinin Cumhurbaşkanı'na verilmesi, KKM kararındaki **"yasama yetkisinin devredilmezliği"** ilkesiyle **benzer bir yorum riskini barındırmaktadır**. Kamusal bir harcamanın temel unsurlarının kanunla açıkça belirlenmesi gerektiği vurgulanmaktadır.
- **Sosyal Hakların "Hak" Niteliği:** Kaynaklar, sosyal yardımların **"sadaka veya lütuf"** yerine, Anayasa (m.2 hukuk devleti, m.90 uluslararası antlaşmaların üstünlüğü) ve Avrupa Sosyal Şartı (m.13 sosyal yardım hakkı) çerçevesinde **kamusal bir "hak" olarak görülmesi gerektiğini** belirtmektedir. Mevcut sistemin insan onurunu ve hukuki güvenceyi zedeleyebileceği ifade edilmektedir. Ayrıca, **"muhtaçlık şartı aranmaksızın"** yapılan ödemelerin, kaynakların amaç dışı kullanımına veya sosyal yardımın siyasi araçsallaşmasına yol açabileceği belirtilmiştir.
- **Hukuki Başvuru Eksikliği:** Doğum Yardım Yönetmeliği'ne karşı Danıştay'a veya AYM'ye başvuru yapılmamasının, sorunun hukuki yollarla çözülmesine yönelik önemli bir fırsatın kaçırılması anlamına geldiği ve mevcut duruma **dolaylı yoldan rıza göstermek** olarak yorumlanabileceği belirtilmiştir.

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (ASHB) Sayıştay Raporlarında Tekrarlayan Bulgular

Sayıştay'ın 2020, 2021, 2022 ve 2023 yılı ASHB raporları, Bakanlığın mali yönetiminde **tekrar eden ciddi sorunlar** olduğunu göstermektedir. Bu bulgular, **kamu kaynaklarının şeffaflığı ve hesap verebilirliği** açısından sistemsel zafiyetleri işaret etmektedir.

- **Muhasebe Kayıtlarındaki Tutarsızlıklar:** Banka hesaplarının muhasebeleştirilmemesi, fazla veya yersiz ödenen alacakların muhasebe dışı tutulması veya mevzuata aykırı silinmesi, şartlı bağışların takibinde ve muhasebeleştirilmesindeki hatalar ve sabit kıymetlere ilişkin muhasebe hataları (amortisman, yatırım, taşınmaz kayıtları) gibi sorunlar sürekli olarak rapor edilmiştir.
- **İdari ve Kontrol Zafiyetleri:** Sahte/şüpheli sağlık raporlarına ilişkin gecikmeli işlemler, sosyal yardım ödemelerinde kontrol eksiklikleri ve müdahale riski, personel avanslarının zamanında mahsup edilmemesi gibi bulgular, iç kontrol sisteminin yetersizliğine işaret etmektedir.
- **Mevzuata Aykırı Uygulamalar:** Engelli evde bakım ödemeleri yönetmeliğinin halen düzenlenmemiş olması ve özel sermayeli bankalarda kamuya ait hesap açılması ve promosyon geliri elde edilmesi gibi durumlar, **mali mevzuata aykırı menfaat temin edilmesi ve kamu kaynağının kamu hazinesi dışında tutulması** olarak nitelendirilmiştir.
- **Etkinlik Sorunları:** Sosyal yardım yararlanıcılarının istihdama kazandırılması çabalarındaki yetersizlikler ve ücretsiz seyahat gelir desteği ödemelerinde denetim mekanizmalarının etkin olmaması ve görev devri sorunları, programların hedeflerine ulaşmasında aksaklıklar yaşandığını göstermektedir.

Sonuç ve Öneriler

Anayasa Mahkemesi'nin KKM kararları, kamu maliyesi üzerindeki yasama denetiminin ve yürütmenin yetki kullanımının anayasal sınırlara tabi olduğunu açıkça göstermiştir. Özellikle bütçe dışı ödenek oluşturma ve kanunda esasları belirlenmemiş konularda yürütmeye geniş yetki devrinin Anayasa'ya aykırı olduğu tespit edilmiştir.

Doğum yardımı sisteminde yaşanan mali denetimsizlik, SYDV'lerin özel hukuk statüsü nedeniyle Sayıştay denetiminin sınırlandırılması veya sona ermesi ve genel bütçeden aktarılan milyarlarca liralık kaynağın harcamalarındaki şeffaflık eksikliği, KKM kararlarında ortaya konan **bütçe hakkı, mali şeffaflık, yasama yetkisinin devredilemezliği ve hukuk devleti ilkeleriyle ciddi bir anayasal çelişki potansiyeli** taşımaktadır. Bu durum, Anayasa'nın 2. (hukuk devleti) ve 90. (uluslararası antlaşmaların üstünlüğü) maddeleri ile Avrupa Sosyal Şartı'nda güvence altına alınan sosyal yardımların bir **"hak"** olduğu ilkesine aykırılık teşkil edebileceğini açıkça belirtmektedir.

Örnek 3

Anayasa Mahkemesi'ne Yapılabilecek Bir Başvuruya Temel Oluşturabilecek Değerlendirmeler: Sosyal Yardım Sistemindeki Anayasal ve Sistemsel Zafiyetler

Türkiye'de sosyal devlet ilkesinin önemli bir aracı olan sosyal yardımlar, milyonlarca vatandaşın temel ihtiyaçlarını karşılamada kritik bir rol oynamaktadır. Ancak, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (ASHB) ve Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları (SYDV) aracılığıyla yürütülen bu sistemde, Sayıştay raporları ve Anayasa Mahkemesi kararlarında da belirtildiği üzere, ciddi mali, idari ve anayasal sorunlar bulunmaktadır. Özellikle doğum yardımı özelindeki son yasal düzenlemeler, bu zafiyetleri daha da derinleştirme potansiyeli taşımaktadır.

I. Yasama Yetkisinin Devredilemezliği ve Cumhurbaşkanına Tanınan Yetkiler

Anayasa Mahkemesi, 19/1/2022 tarihli ve 7351 sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un bazı hükümlerine ilişkin iptal davalarında, **yasama yetkisinin Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne (TBMM) ait olduğu ve bu yetkinin devredilemezliği ilkesini** vurgulamıştır. Bu ilke, kuvvetler ayrılığı prensibinin bir gereğidir. Mahkeme, temel ilkeleri ve

çerçevesi kanunla belirlenmeksizin yürütme organına sınırsız, belirsiz ve geniş bir düzenleme yetkisi verilmesinin Anayasa'ya aykırı olduğunu belirtmiştir.

Bu bağlamda Anayasa Mahkemesi, 7351 sayılı Kanun'un:

- **11. maddesiyle 4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu'na eklenen geçici 5. maddenin dördüncü ve beşinci fıkralarında yer alan "...Cumhurbaşkanı..." ve "...Cumhurbaşkanı tarafından düzenlemeler..." ibarelerini Anayasa'nın 7. maddesine aykırı bularak iptal etmiştir.** Gerekçe olarak, ek fiyat farkı verilebilecek alım türleri, ürün ve girdileri, başvuru süreleri ve hesaplama esasları gibi hususlarda Cumhurbaşkanı'na herhangi bir ölçüt ya da çerçeve içermeyen bir yetki verilmesi gösterilmiştir.
- **12. maddesiyle 4749 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanun'a eklenen geçici 35. maddenin ikinci fıkrasında yer alan "...Cumhurbaşkanı..." ibaresini de aynı gerekçeyle iptal etmiştir.** Mahkeme, finansal istikrara katkı sağlamak ve mevduat getirilerini kur artışlarına karşı desteklemek amacıyla ödenecek destek tutarı, hesaplama yöntemi, destekten yararlanacak kapsam gibi esaslı konularda genel çerçevenin kanunda çizilmediğini ve çok geniş bir takdir yetkisinin Cumhurbaşkanı'na bırakıldığını tespit etmiştir.

Doğum Yardımı ve Cumhurbaşkanlığı Yetkisi: 30 Mart 2025 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan 7546 sayılı Kanun'un 14. maddesiyle güncellenen doğum yardımı düzenlemesinde de benzer bir yetki devri söz konusudur. Bu madde, Cumhurbaşkanı'na, doğum yardımı tutarlarını 213 sayılı Vergi Usul Kanunu uyarınca tespit ve ilan edilen yeniden değerlendirme oranını geçmemek üzere belirlenecek oranda artırma yetkisi vermektedir. Ayrıca, maddenin dördüncü fıkrası, doğum yardımının uygulanmasına ilişkin diğer usul ve esasları belirleme yetkisini de Cumhurbaşkanı'na tanımaktadır. Anayasa Mahkemesi'nin yukarıda belirtilen kararları ışığında, bu düzenlemenin de yasama yetkisinin devredilemezliği ilkesine aykırılık teşkil edip etmediği hususu, kanunda açık ve belirli bir çerçeve çizilmediği takdirde Anayasa'ya aykırılık riski taşımaktadır.

II. Bütçe Hakkının İhlali ve Kamu Harcamalarında Denetimsizlik

Anayasa Mahkemesi, kamu idarelerinin harcamalarının önceden izin verilen yıllık bütçe kanunlarıyla yapılması gerektiğini ve bütçe kanununa, bütçe ile ilgili hükümler dışında hiçbir hüküm konulamayacağını belirtmiştir (Anayasa m. 87, 161). Bu, yasama organının halk adına harcama yapma yetkisinin temel bir göstergesidir.

Anayasa Mahkemesi, 7351 sayılı Kanun'un 12. maddesiyle 4749 sayılı Kanun'a eklenen geçici 35. maddenin birinci fıkrasının "...ve nakit kaynak aktarımı için Bakanlık bütçesinde mevcut ya da yeni açılacak teripltelere ödenek eklemeye..." bölümünü Anayasa'nın 87. ve 161. maddelerine aykırı bularak iptal etmiştir. Bu hüküm, bütçe kanununda öngörülmeeyen bir kamu giderinin gerçekleşmesine imkân sağlaması nedeniyle bütçe hakkına aykırı bulunmuştur.

Sosyal Yardım Fonlarının Denetimsizliği: Sayıştay raporları, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesindeki sosyal yardım harcamalarında ciddi mali yönetim ve muhasebe hatalarını ortaya koymaktadır.

- Özellikle doğum yardımları ve yaşlı/engelli aylıkları gibi ilgililerine ödenemeyen tutarların "Bütçe Emanetleri Hesabı" (320) yerine "Emanetler Hesabı"nda (333) izlenmesi, 2023 yılında 760.235.920,55 TL'lik bir eksikliğe yol açmıştır. Bu durum, kamu kaynaklarının takibinde ciddi bir şeffaflık eksikliği ve potansiyel yolsuzluk riski taşımaktadır.
- Yeni 7546 sayılı Kanun'un 14. maddesiyle doğum yardımı ödemelerinin Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu (SYDTF) ve Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları (SYDV) aracılığıyla yapılması öngörülmüştür. Ancak SYDV'ler, özel hukuk tüzel kişiliğine sahip olmaları nedeniyle Sayıştay denetiminin fiilen ortadan kalkmasına neden olmaktadır. Bu durum, kamu kaynaklarının denetimsiz kullanımına zemin hazırlamakta ve bütçe hakkının ihlali riskini artırmaktadır.

- 2025 yılı için doğum yardımı ödemeleri nedeniyle **genel bütçe dışında yaklaşık 2.5-3 Milyar TL ek bir ödenek ihtiyacı** ortaya çıkarken, bu transferlerin ve harcamaların net olmaması, mali disiplin ve şeffaflık ilkelerine aykırılık teşkil etmektedir.

III. Kişisel Verilerin Korunması ve Bilgi Paylaşımı

Anayasa, herkesin kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına sahip olduğunu ve bu verilerin ancak kanunda öngörülen hallerde veya kişinin açık rızasıyla işlenebileceğini belirtir (Anayasa m. 20). Bu hakka getirilecek sınırlamaların kanunla yapılması, belirli, ulaşılabilir ve öngörülebilir nitelikte olması hukuk devleti ilkesinin bir gereğidir.

Anayasa Mahkemesi, 7351 sayılı Kanun'un 12. maddesiyle 4749 sayılı Kanun'a eklenen geçici 35. maddenin dördüncü fıkrasının, "...veri ve bilginin birinci fıkrafta belirtilen amaç çerçevesinde Hazine ve Maliye Bakanlığına verilmesinde diğer kanunlardaki yasaklayıcı ve sınırlayıcı hükümler uygulanmaz." bölümünü Anayasa'nın 13. ve 20. maddelerine aykırı bularak iptal etmiştir. Gerekçe olarak, bankacılık sırları veya ticari sırlar gibi bilgilerin istisnasız ve kategorik bir şekilde Bakanlığa verilmesinin zorunlu tutulmasının, mülkiyet hakkı başta olmak üzere diğer temel hak ve özgürlükler yönünden herhangi bir güvence içermemesi gösterilmiştir.

Sayıştay raporlarında da, ASHB ve Sağlık Bakanlığı'nın engelli sağlık kurulu raporu veri tabanları arasındaki **uyumsuzluklar ve sahte rapor riski** gibi veri doğrulama sorunları belirtilmiştir. Sosyal yardım sisteminde toplanan ve işlenen kişisel verilerin korunması, Anayasa Mahkemesi'nin bu konudaki hassasiyeti ve Sayıştay'ın tespitleri ışığında büyük önem taşımaktadır.

IV. Sosyal Yardımların "Hak" Niteliğinden "Sadaka" Niteliğine Dönüşmesi ve Avrupa Sosyal Şartı İhlali İddiaları

Kaynaklarda, Türkiye'nin taraf olduğu Avrupa Sosyal Şartı'nın iç hukukun bir parçası olduğu ve sosyal hakların korunmasında temel bir referans teşkil ettiği belirtilmektedir. Şart'ın özellikle 13. maddesi "Yeterli kaynaklardan yoksun olan herkes, sosyal ve tıbbi yardım alma hakkına sahiptir" şeklinde açıkça belirtirken, 16. madde ailenin korunma hakkını, 17. madde çocukların ve gençlerin korunma hakkını ve 30. madde yoksulluğa ve toplumsal dışlanmaya karşı korunma hakkını güvence altına almaktadır.

Doğum yardımı gibi kamusal sosyal yardımların, Sayıştay denetimi dışında kalan özel hukuk tüzel kişiliğindeki SYDV'ler aracılığıyla yürütülmesi, bu yardımların **"hak" olmaktan çıkarılıp "sadaka" veya "lütuf" anlayışına dönüşmesine** neden olma potansiyeli taşımaktadır. Bu durum, Anayasa'nın 2. maddesinde yer alan sosyal hukuk devleti ilkesiyle ve Anayasa'nın 90/6 maddesi ile atıfta bulunulan Avrupa Sosyal Şartı'nın ilgili maddeleriyle **çelişmektedir**. Yaklaşık 5 milyondan fazla sosyal yardım alan ailenin hakları bu **"oksimoron" yapı nedeniyle ihlal edilmekte** ve kişilerin özgürleşmesi engellenebilmektedir.

V. Sayıştay Denetim Bulgularının Sürekliliği ve Sistemsel Zafiyetler

Sayıştay raporlarında yıllardır sürekli tekrar eden bulgular, Bakanlık bünyesindeki mali yönetim ve iç kontrol zafiyetlerinin **sistemsel ve kalıcı nitelikte** olduğunu göstermektedir. Bu bulgular arasında:

- Banka hesaplarının muhasebe kayıtlarında yer almaması.
- Fazla ve yersiz ödenen alacakların takip ve terkinindeki hatalar; kamu alacaklarından yasal dayanak olmaksızın vazgeçilmesi.
- Engelli evde bakım ödemeleri yönetmeliği eksikliği.
- Ücretsiz seyahat gelir desteği ödemelerindeki denetim eksiklikleri.
- Özel sermayeli bankalarda hesap açılması ve promosyon geliri elde edilmesi.
- Sağlık Bakanlığı veri tabanındaki uyumsuzluklar ve sahte rapor riski.
- Çalışabilir durumdaki sosyal yardım yararlanıcılarının istihdama kazandırılmasındaki yetersizlikler.

- Kıdem tazminatı karşılıklarındaki hatalar, taşınmaz muhasebe kayıtlarındaki eksiklikler, amortisman kayıtlarındaki hatalar gibi tekrarlayan mali yönetim hataları.

Doğum yardımı ödemelerinin SYDV'lere devredilmesiyle birlikte, bu yeni yapının Sayıştay denetiminden çıkması, bu **sistemsel zafiyetlerin daha da derinleşmesine ve kamu zararının sorgulanamaz hale gelmesine** neden olabilecektir.

Sonuç

Yukarıda belirtilen hususlar, sosyal yardım sistemindeki mevcut ve yeni ortaya çıkan sorunların hem mali şeffaflık ve hesap verebilirlik hem de anayasal haklar ve Avrupa Sosyal Şartı'ndan doğan yükümlülükler açısından ciddi endişeler barındırdığını göstermektedir. Özellikle, **yasama yetkisinin devredilemezliği, bütçe hakkının korunması, kişisel verilerin mahremiyeti ve sosyal yardımların "hak" niteliğinin sürdürülmesi** ilkelerinin ihlal edildiği iddiaları, Anayasa Mahkemesi'nin değerlendirmesini gerektiren temel meselelerdir. Kamu kaynaklarının etkin ve şeffaf kullanımı ile yaklaşık 5 milyon yoksul ailenin sosyal haklarının güvence altına alınması için bu sorunların acilen ve kapsamlı bir şekilde ele alınması elzemdir.

Örnek 4

Doğum Yardımı Bağlamında Cumhurbaşkanlığı Yetkisinin Yorumu:

Doğum yardımı sistemi incelendiğinde, Cumhurbaşkanlığı'nın benzer yetkilere sahip olduğu görülmektedir:

- Cumhurbaşkanı, beş yaşına kadar çocuk sayısına göre yapılan doğum yardımı tutarlarını, Vergi Usul Kanunu uyarınca tespit ve ilan edilen yeniden değerlendirme oranını geçmemek üzere belirlenecek oranda artırmaya yetkilidir.
- Doğum yardımının uygulanmasına ilişkin diğer usul ve esasları belirlemeye de Cumhurbaşkanı yetkilidir.

Cumhurbaşkanlığı Yetkisinin Birlikte Yorumlanması:

KKM kararları ile doğum yardımı sistemindeki Cumhurbaşkanlığı yetkileri birlikte yorumlandığında, Anayasa Mahkemesi'nin temel yaklaşımı ve kamu maliyesindeki denetim ihtiyacı daha net ortaya çıkmaktadır:

1. Yasama Yetkisinin Devredilmezliği ve "Esaslı Unsur" İlkesi:

- KKM kararında, bir kamu desteğinin veya harcamasının **esaslı unsurlarının** (miktar, kapsam, hesaplama yöntemi vb.) kanunda açıkça düzenlenmesi gerektiği, bu konularda yürütmeye çok geniş bir takdir alanı bırakılamayacağı kesin bir şekilde ifade edilmiştir.
- Doğum yardımı bağlamında Cumhurbaşkanı'na verilen "yeniden değerlendirme oranını geçmemek üzere belirlenecek oranda artırma" yetkisi, KKM'deki "nihai hesap açma tarihini uzatma" yetkisi gibi, **belirlenmiş bir üst sınır dahilinde ve objektif bir ölçüte bağlı (yeniden değerlendirme oranı) bir ayarlama yetkisi** olarak yorumlanabilir. Bu tür teknik ve ekonomik koşullara bağlı adaptif yetkiler, AYM tarafından genellikle anayasaya uygun bulunmuştur.
- Ancak, Cumhurbaşkanı'na "doğum yardımının uygulanmasına ilişkin **diğer usul ve esasları belirleme**" yetkisi verilmesi, KKM kararındaki "esaslı unsurların" düzenlenmesi yetkisinin iptali ile **benzer bir risk** taşımaktadır. Eğer bu "usul ve esaslar", doğum yardımının temel politikalarını (örneğin kimlerin neye göre faydalanacağı, yardımların hangi koşullarda kesileceği gibi) belirlemeye yönelik ise, AYM'nin KKM kararı uyarınca anayasaya aykırılık teşkil edebilir. Çünkü bu tür temel düzenlemelerin kanunla yapılması, yürütmeye devredilmemesi gerekmektedir. Kaynakta belirtildiği gibi, sosyal yardımların bir "hak" olarak görülmesi ve kamusal bir görev olması gerektiği düşünülürse, bu tür yetki devirleri hukuki belirlilik ve öngörülebilirlik açısından sorunlar yaratabilir.

2. Bütçe Hakkı ve Mali Denetim İlkesi:

- KKM kararında, bütçe kanunlarının özel niteliği ve kamu harcamalarının yasama organının iznine tabi olması vurgulanmıştır. Yürütmeye, bütçe kanununda öngörülmemeyen bir kamu giderini gerçekleştirme veya ödenek ekleme yetkisi tanınması anayasaya aykırı bulunmuştur.
- Doğum yardımı ödemeleri genel bütçeden Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu'na (SYDTF) aktarılmakta ve Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları (SYDV) aracılığıyla yapılmaktadır. Ancak kaynaklar, SYDV'lerin özel hukuk tüzel kişiliğine sahip olması nedeniyle Sayıştay'ın bu vakıflar üzerindeki mali denetiminin sınırlı hale geldiğini, hatta 30 Mart 2025 tarihinden itibaren sona ereceğini belirtmektedir.
- Sayıştay'ın 2023 yılı Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (ASHB) raporunda, ilgililerine ödenemeyen doğum yardımlarının Bütçe Emanetleri Hesabı'nda izlenmemesi nedeniyle **760.235.920,55 TL'lik bir eksiklik** tespit edilmiş ve kamu zararının giderilmesi gerektiği vurgulanmıştır.
- Bu durum, AYM'nin KKM kararında ortaya koyduğu **bütçe hakkı ve mali şeffaflık ilkeleriyle doğrudan çelişen ciddi bir mali denetimsizlik ve hukuki güvencesizlik sorununa** işaret etmektedir. Cumhurbaşkanlığı'nın doğum yardımı tutarlarını artırma ve usul/esas belirleme yetkisi, bu denetim eksikliği ortamında, kamu kaynaklarının şeffaf ve hesap verebilir bir şekilde kullanılması prensibi açısından daha da hassas bir boyut kazanmaktadır. Kaynak, bu durumun vergi verenleri ilgilendirdiğini ve TBMM'nin bütçe hakkı ile anayasal denetim yetkisi açısından hukuksal bir sorun teşkil ettiğini açıkça belirtmektedir.

Sonuç olarak:

Anayasa Mahkemesi'nin KKM kararları, Cumhurbaşkanlığı'nın düzenleyici yetkilerinin, özellikle de kamu harcamalarının esaslı unsurlarına ilişkin olanların, kanunla belirlenmesi gerektiği yönünde güçlü bir emsal teşkil etmiştir. Doğum yardımı sisteminde Cumhurbaşkanı'na verilen "usul ve esasları belirleme" yetkisi, eğer bu yetki temel politika kararlarını içeriyorsa, KKM kararındaki iptal gerekçeleriyle benzer anayasal sorunlar yaratabilir. Ayrıca, doğum yardımı ödemelerindeki mevcut mali denetimsizlik ve Sayıştay denetiminin sınırlanması/kalkması, KKM kararında vurgulanan bütçe hakkı ve yasama denetimi ilkeleriyle çelişerek sistemin anayasaya uygunluğunu ciddi şekilde sorgulatabilir. Kaynakta da belirtildiği gibi, bu durum Anayasa'nın hukuk devleti (m.2) ve uluslararası antlaşmaların üstünlüğü (m.90/6) ilkeleri ile Avrupa Sosyal Şartı'nda güvence altına alınan sosyal yardımların bir "hak" olduğu ilkesi açısından değerlendirilmelidir.

Anayasa Mahkemesi'nin (AYM) Kur Korumalı Mevduat (KKM) sistemiyle ilgili kararları ile doğum yardımı sistemindeki mevcut duruma ilişkin tartışmalar, Cumhurbaşkanlığı'nın düzenleyici yetkilerinin anayasal sınırlarını ve kamu maliyesinin şeffaflığı ile denetimi prensiplerini birlikte yorumlamamızı gerektirmektedir.

KKM Kararları Bağlamında Cumhurbaşkanlığı Yetkisinin Yorumu:

AYM, KKM sistemine ilişkin düzenlemelerde Cumhurbaşkanı'na verilen bazı yetkileri Anayasa'ya aykırı bularak iptal etmiştir. Bu iptaller, yürütme organının (Cumhurbaşkanlığı) yasama yetkisinin devredilmezliği ve bütçe hakkına saygı göstermesi gerektiği ilkelerini vurgulamıştır:

İptal Edilen Yetkiler ve Gerekçeleri:

- AYM, **ödenek destek tutarını ve hesaplama yöntemini, destekten yararlanacak gerçek kişi kapsamını, hesap türlerini, vadeleri, limitleri, hesapların vadeden önce kapatılması durumunda yapılabilecek kesintiler ile bunların Hazine ve Maliye Bakanlığına aktarılmasını, kaynağın kullandırılması ile uygulamaya ve denetime ilişkin usul ve esasları belirleme** yetkisinin Cumhurbaşkanı'na verilmesini Anayasa'nın **yasama yetkisinin devredilmezliği (m.7)** ilkesine aykırı bulmuştur [38, 43, 55, 57, 60, 61, 62, 87a].
- Mahkeme, bu hususların "esaslı unsur" niteliğinde olduğunu ve genel çerçevesinin kanunda çizilmeksizin Cumhurbaşkanı'na çok geniş bir takdir alanı bırakılmasının anayasaya aykırı

olduğunu belirtmiştir. Yani, kamusal bir harcamanın veya desteğin temel unsurları (ne kadar, kimlere, nasıl) kanunla açıkça belirlenmeli, yürütmeye bu konularda geniş bir düzenleme yetkisi devredilmemelidir.

- Ayrıca, KKM kapsamında Hazine ve Maliye Bakanı'na "Bakanlık bütçesinde mevcut ya da yeni açılacak tertiplere ödenek ekleme" yetkisinin verilmesi de **bütçe hakkı (m.87) ve bütçe kanunlarının özel niteliği (m.161)** ilkelerine aykırı bulunarak iptal edilmiştir [37, 42, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 86a]. Bu karar, kamu harcamalarının ancak yasama organının önceden verdiği izinle ve yıllık bütçelerle yapılması gerektiğini ve bütçe kanunlarına bütçeyle ilgili hükümler dışında hiçbir hüküm konulamayacağını teyit etmiştir.
- **Onaylanan Yetkiler ve Gerekçeleri:**
 - AYM, KKM uygulamasında "nihai hesap açma tarihini öne çekme veya uzatma" yetkisinin Cumhurbaşkanlığı'na verilmesini Anayasa'ya aykırı bulmamıştır. Gerekçe olarak, ekonomik olayların niteliği, gelişen koşul ve durumlara göre hızlı karar alınmasının önemi ve uygulamanın etkinliğinin artırılması amacıyla bu tür teknik ve adaptif yetkilerin verilebileceği belirtilmiştir. Bu tür yetkilerin hukuki belirlilik ve yasama yetkisinin devredilmezliği ilkelerine aykırı olmadığına hükmedilmiştir.

Doğum Yardımı Bağlamında Cumhurbaşkanlığı Yetkisinin Yorumu:

Doğum yardımı sistemi incelendiğinde, Cumhurbaşkanlığı'nın benzer yetkilere sahip olduğu görülmektedir:

- Cumhurbaşkanı, beş yaşına kadar çocuk sayısına göre yapılan doğum yardımı tutarlarını, Vergi Usul Kanunu uyarınca tespit ve ilan edilen yeniden değerlendirme oranını geçmemek üzere belirlenecek oranda artırmaya yetkilidir.
- Doğum yardımının uygulanmasına ilişkin diğer usul ve esasları belirlemeye de Cumhurbaşkanı yetkilidir.

Cumhurbaşkanlığı Yetkisinin Birlikte Yorumlanması:

KKM kararları ile doğum yardımı sistemindeki Cumhurbaşkanlığı yetkileri birlikte yorumlandığında, Anayasa Mahkemesi'nin temel yaklaşımı ve kamu maliyesindeki denetim ihtiyacı daha net ortaya çıkmaktadır:

1. Yasama Yetkisinin Devredilmezliği ve "Esaslı Unsur" İlkesi:

- KKM kararında, bir kamu desteğinin veya harcamasının **esaslı unsurlarının** (miktar, kapsam, hesaplama yöntemi vb.) kanunda açıkça düzenlenmesi gerektiği, bu konularda yürütmeye çok geniş bir takdir alanı bırakılamayacağı kesin bir şekilde ifade edilmiştir.
- Doğum yardımı bağlamında Cumhurbaşkanlığı'na verilen "yeniden değerlendirme oranını geçmemek üzere belirlenecek oranda artırma" yetkisi, KKM'deki "nihai hesap açma tarihini uzatma" yetkisi gibi, **belirlenmiş bir üst sınır dahilinde ve objektif bir ölçüte bağlı (yeniden değerlendirme oranı) bir ayarlama yetkisi** olarak yorumlanabilir. Bu tür teknik ve ekonomik koşullara bağlı adaptif yetkiler, AYM tarafından genellikle anayasaya uygun bulunmuştur.
- Ancak, Cumhurbaşkanlığı'na "doğum yardımının uygulanmasına ilişkin **diğer usul ve esasları belirleme**" yetkisi verilmesi, KKM kararındaki "esaslı unsurların" düzenlenmesi yetkisinin iptali ile **benzer bir risk** taşımaktadır. Eğer bu "usul ve esaslar", doğum yardımının temel politikalarını (örneğin kimlerin neye göre faydalanacağı, yardımların hangi koşullarda kesileceği gibi) belirlemeye yönelik ise, AYM'nin KKM kararı uyarınca anayasaya aykırılık teşkil edebilir. Çünkü bu tür temel düzenlemelerin kanunla yapılması, yürütmeye devredilmemesi gerekmektedir. Kaynakta belirtildiği gibi, sosyal yardımların bir "hak" olarak görülmesi ve kamusal bir görev olması gerektiği düşünülürse, bu tür yetki devirleri hukuki belirlilik ve öngörülebilirlik açısından sorunlar yaratabilir.

2. Bütçe Hakkı ve Mali Denetim İlkesi:

- KKM kararında, bütçe kanunlarının özel niteliği ve kamu harcamalarının yasama organının iznine tabi olması vurgulanmıştır. Yürütmeye, bütçe kanununda öngörülmemeyen bir kamu giderini gerçekleştirme veya ödenek ekleme yetkisi tanınması anayasaya aykırı bulunmuştur.
- Doğum yardımı ödemeleri genel bütçeden Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu'na (SYDTF) aktarılmakta ve Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları (SYDV) aracılığıyla yapılmaktadır. Ancak kaynaklar, SYDV'lerin özel hukuk tüzel kişiliğine sahip olması nedeniyle Sayıştay'ın bu vakıflar üzerindeki mali denetiminin sınırlı hale geldiğini, hatta 30 Mart 2025 tarihinden itibaren sona ereceğini belirtmektedir.
- Sayıştay'ın 2023 yılı Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (ASHB) raporunda, ilgililerine ödenemeyen doğum yardımlarının Bütçe Emanetleri Hesabı'nda izlenmemesi nedeniyle **760.235.920,55 TL'lik bir eksiklik** tespit edilmiş ve kamu zararının giderilmesi gerektiği vurgulanmıştır.
- Bu durum, AYM'nin KKM kararında ortaya koyduğu **bütçe hakkı ve mali şeffaflık ilkeleriyle doğrudan çelişen ciddi bir mali denetimsizlik ve hukuki güvencesizlik sorununa** işaret etmektedir. Cumhurbaşkanlığı'nın doğum yardımı tutarlarını artırma ve usul/esas belirleme yetkisi, bu denetim eksikliği ortamında, kamu kaynaklarının şeffaf ve hesap verebilir bir şekilde kullanılması prensibi açısından daha da hassas bir boyut kazanmaktadır. Kaynak, bu durumun vergi verenleri ilgilendirdiğini ve TBMM'nin bütçe hakkı ile anayasal denetim yetkisi açısından hukuksal bir sorun teşkil ettiğini açıkça belirtmektedir.

Sonuç olarak:

Anayasa Mahkemesi'nin KKM kararları, Cumhurbaşkanlığı'nın düzenleyici yetkilerinin, özellikle de kamu harcamalarının esaslı unsurlarına ilişkin olanların, kanunla belirlenmesi gerektiği yönünde güçlü bir emsal teşkil etmiştir. Doğum yardımı sisteminde Cumhurbaşkanı'na verilen "usul ve esasları belirleme" yetkisi, eğer bu yetki temel politika kararlarını içeriyorsa, KKM kararındaki iptal gerekçeleriyle benzer anayasal sorunlar yaratabilir. Ayrıca, doğum yardımı ödemelerindeki mevcut mali denetimsizlik ve Sayıştay denetiminin sınırlandırılması/kalkması, KKM kararında vurgulanan bütçe hakkı ve yasama denetimi ilkeleriyle çelişerek sistemin anayasaya uygunluğunu ciddi şekilde sorgulatabilir. Kaynakta da belirtildiği gibi, bu durum Anayasa'nın hukuk devleti (m.2) ve uluslararası antlaşmaların üstünlüğü (m.90/6) ilkeleri ile Avrupa Sosyal Şartı'nda güvence altına alınan sosyal yardımların bir "hak" olduğu ilkesi açısından değerlendirilmelidir.

Sosyal yardımların idari uygulama yerine vakıflar gibi özel hukuk kapsamındaki tüzel kişilikler aracılığıyla yürütülmesinin hukuksal boyutu, özellikle **Anayasa Mahkemesi'nin (AYM) Kur Korumalı Mevduat (KKM) sistemiyle ilgili kararları** ve Sayıştay denetimine ilişkin bulgular ışığında yorumlandığında, kamu maliyesinin şeffaflığı, hesap verebilirlik, bütçe hakkı ve sosyal hakların güvencesi açısından önemli sorunları beraberinde getirmektedir.

Örnek 5

Anayasa Mahkemesi Kararı Işığında Sosyal Yardımların Hukuki Çerçevesi ve Kamu Yararı

Özet

Bu makale, Anayasa Mahkemesi'nin 2025/67 sayılı kararı çerçevesinde sosyal yardım sisteminin hukuki sınırlarını, kamu yararı ilkesini ve bütçe hakkı ile idari takdir arasındaki dengeyi analiz etmektedir. Özellikle yürütmenin mali yetkilerle donatılmasının Anayasa'nın 7., 87. ve 161. maddelerine aykırılığı ve sosyal adaletin nasıl etkilendiği tartışılmaktadır.

1. Giriş

Sosyal yardımlar, anayasal güvence altındaki sosyal devlet ilkesinin temel araçlarından biridir. Ancak yürütme organına tanınan düzenleme yetkilerinin sınırları, kamu kaynaklarının nasıl kullanılacağı, sosyal yardımların keyfiliğe açık hale gelmesine neden olabilmektedir. 2025 tarihli Anayasa Mahkemesi kararı, bu noktada önemli anayasal ilkeleri yeniden hatırlatmıştır.

2. Anayasa Mahkemesi'nin 2025/67 Sayılı Kararının İncelemesi

2.1 Yasama Yetkisinin Devredilemezliği

Mahkeme, 4735 ve 4749 sayılı kanunlara eklenen maddelerle Cumhurbaşkanına tanınan geniş düzenleme yetkilerinin, Anayasa'nın 7. maddesine aykırı olduğunu belirtmiştir. Kanun koyucunun belirlemesi gereken temel ilkelerin yürütmeye bırakılması, kuvvetler ayrılığına aykırı bulunmuştur.

2.2 Bütçe Hakkı ve Kamu Giderleri

Kararın dikkat çeken bir diğer yönü, Bakanlık bütçesine ödenek ekleme yetkisinin Hazine ve Maliye Bakanı'na bırakılmasının, Anayasa'nın 87. ve 161. maddelerine aykırı görülmesidir. Sosyal yardımlar gibi mali düzenlemeler, bütçe kanunu dışında yapılamaz.

3. Sosyal Yardımlar ve Anayasal Haklar

Sosyal yardım, bir kamu harcaması olup, sosyal adaletin sağlanması açısından temel öneme sahiptir. Yardımların mevzuata değil, idarenin keyfi kararlarına bağlı hale gelmesi, eşitlik ve hakkaniyet ilkelerini zedeler. Anayasa'nın 2., 10., 13., 20. ve 73. maddeleri bu konuda yol göstericidir.

4. Avrupa Sosyal Şartı ve Hak Temelli Yaklaşım

Avrupa Sosyal Şartı'nın 13 ve 14. maddelerine göre, sosyal yardım hak temelli olmalıdır. Kararda vurgulanan hususlar, Türkiye'de uygulanan bazı destek sistemlerinin bu ilkeye uymadığını göstermektedir.

5. Sonuç ve Öneriler

Anayasa Mahkemesi'nin kararı, sosyal yardımların yönetiminde hukuki sınırların aşılmaması gerektiğini vurgulamaktadır. Kamu harcamaları yalnızca bütçe kanunu çerçevesinde yapılmalı, sosyal yardımlar kanunla tanımlanmalı ve yürütme organının takdir alanı daraltılmalıdır.

Örnek 6

Özet: Bireysel hak ihlali iddiasına dayalı olarak Anayasa Mahkemesi'ne yapılabilecek örnek bir başvuru dilekçesi sunulmaktadır. Bu örnek, doğum yardımı uygulamasındaki denetim dışılık, sosyal hak ihlali ve eşitsizlik iddialarını içeren senaryoya dayalıdır. Gerçek başvuru için kişinin somut zarar görmesi ve bireysel başvuru hakkına sahip olması gerekir.

copilot

TÜRKİYE CUMHURİYETİ ANAYASA MAHKEMESİ'NE BİREYSEL BAŞVURU DİLEKÇESİ

Başvurucu:

Adı Soyadı : [Adınız Soyadınız]

T.C. Kimlik No : [TCKN]

Adres : [İkamet adresi]

Telefon : [...]

E-posta : [...]

Vekili (Varsa):

Adı Soyadı : [Avukat adı – zorunlu değil]

Baro/No : [...]

Adres : [...]

Konu:

7546 sayılı Kanun'un 14. maddesi çerçevesinde yapılan doğum yardımı uygulamasının, özel hukuk tüzel kişiliğindeki Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları (SYDV) aracılığıyla gerçekleştirilmesi nedeniyle denetimden uzak kalması; bu durumun sosyal yardım hakkının keyfiyete açık hale gelmesi nedeniyle Anayasa'nın 2., 10., 41., 60. ve 90/6. maddelerinde teminat altına alınan temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği gerekçesiyle bireysel başvurumuzdur.

Açıklamalar:

1. Başvurucu olarak ilgili tarihte doğum yardımı başvurusunda bulunmuş olmama rağmen, yardımın verilmiş biçimi, ölçütlerinin belirsizliği ve hangi kurumca yürütüldüğünün açık olmaması nedeniyle hak kaybına uğradım.
2. Başvurumun sonuçlanmaması, SYDV'nin özel hukuk statüsü nedeniyle şeffaflıktan uzak hareket etmesi ve Sayıştay denetimi dışı olması, anayasal güvence altındaki sosyal güvenlik hakkımı ihlal etmiştir.
3. Yardımların yürütülmesinde hiçbir yargı yolu ya da denetim mekanizması işletilmediğinden, başvuru yolları fiilen etkisiz kalmaktadır.
4. 2023 Sayıştay raporunda belirtilen 760 milyon TL'lik muhasebe hatası ve hukuki hesap verilemezlik durumu, bu yardım biçiminin sistematik bir sorun olduğunu ortaya koymaktadır.
5. Anayasa Mahkemesi'nin 2025/67 sayılı kararında vurgulanan "yasama yetkisinin devredilemezliği" ilkesi doğrultusunda, yardım tutarlarının ve ölçütlerinin Cumhurbaşkanlığı kararı ile belirlenmesi de normatif belirliliği ihlal etmektedir.

Talep:

Yukarıda arz edilen nedenlerle;

- Sosyal yardımın hukuki güvenceden yoksun biçimde, kamu denetimine tabi olmayan kurumlar eliyle yürütülmesi,
- Yardım kriterlerinin açık ve eşitlikçi olmaması,
- Başvurucu olarak sosyal hakların keyfiyete açık biçimde uygulanması nedeniyle mağduriyet yaşadığım dikkate alınarak, Anayasa'nın 2., 10., 41., 60., 87., 161. ve 90/6. maddelerine aykırılığın tespiti ve gerekli incelemenin yapılmasına karar verilmesini arz ve talep ederim.

Tarih: [gg/aa/yyyy]

İmza: _____

Örnek 7

Sosyal Yardımların Anayasal Niteliği ve Denetim Açıkları: 2023 Sayıştay Bulguları ve Anayasa Mahkemesi'nin 2025/67 Sayılı Kararı Işığında Normatif Bir Değerlendirme

Özet

Türkiye’de sosyal yardım uygulamalarının anayasal dayanaklarını ve mali denetim sorunlarını, 2023 Sayıştay raporları ile Anayasa Mahkemesi’nin E.2022/32, K.2025/67 sayılı kararını birlikte değerlendirerek incelemektedir. Özellikle doğum yardımı gibi sosyal transferlerin özel hukuk statüsündeki vakıflar eliyle yürütülmesi, kamu kaynaklarının denetim dışı kalmasına neden olmaktadır. Anayasa Mahkemesi’nin yürütmeye sınırsız yetki devrini iptal eden kararı, sosyal yardımların da yasama denetimi ve hukuki öngörülebilirlik ilkeleri çerçevesinde yeniden yapılandırılması gerektiğini ortaya koymaktadır.

1. Giriş: Sosyal Yardımların Hukuki Niteliği Üzerine Tartışma

(1) Türkiye’de sosyal yardımlar; sosyal devlet ilkesinin görünür yüzü olmakla birlikte, uygulamada yönetsel takdir ve denetim dışı alanlara kaymaktadır.

(2) Bu çalışma, 2023 Sayıştay raporlarında tespit edilen mali hatalar ile Anayasa Mahkemesi’nin 2025 tarihli norm denetimi kararını birlikte değerlendirerek, sosyal yardımların anayasal statüsünü ve denetim sorunlarını tartışmayı amaçlamaktadır.

2. Anayasal Çerçeve ve Sosyal Hakların Niteliği

(3) Anayasa’nın 2. maddesi sosyal hukuk devleti ilkesini, 41. maddesi aileyi koruma yükümlülüğünü, 90/6. maddesi ise uluslararası sözleşmelere üstünlük tanımaktadır.

(4) Avrupa Sosyal Şartı’nın 13., 14., 16. ve 30. maddeleri, sosyal yardımların hak temelli bir çerçevede yürütülmesini zorunlu kılmaktadır.

(5) Bu bağlamda doğum yardımı gibi uygulamaların, yönetsel lütuf değil, anayasal hak olarak değerlendirilmesi gerekmektedir.

3. 2023 Sayıştay Raporu: Mali Denetim Açıkları ve Kurumsal Belirsizlik

(6) Sayıştay, 2023 raporunda 760 milyon TL’lik doğum yardımı ve engelli aylığı ödemesinin hatalı muhasebeleştirildiğini tespit etmiştir.

(7) Bu tutar, “Bütçe Emanetleri Hesabı” yerine “Emanetler Hesabı”nda izlenmiş, böylece kamu kaynağının takibi ve bütçeye gelir kaydı engellenmiştir.

(8) Ayrıca banka hesaplarının sistem dışı tutulması, promosyon gelirlerinin kayıtsız kullanımı ve kamu alacaklarının takibinden vazgeçilmesi gibi bulgular; mali şeffaflık ilkesine aykırıdır.

4. SYDV’lerin Hukuki Statüsü ve Denetim Sorunu

(9) Sosyal yardımların büyük kısmı, özel hukuk tüzel kişisi olan SYDV’ler aracılığıyla yürütülmektedir.

(10) Bu vakıflar, kamu fonlarını kullanmalarına rağmen Sayıştay denetimi dışında kalmakta, bu da anayasal denetim mekanizmalarını işlevsizleştirmektedir.

(11) Kaymakam başkanlığındaki mütevelli heyetleri eliyle yürütülen bu yapı, demokratik hesap verebilirlikten uzak, yönetsel keyfiyete açık bir sistem yaratmaktadır.

5. Anayasa Mahkemesi’nin 2025/67 Sayılı Kararı: Yasama Yetkisinin Korunması

(12) Anayasa Mahkemesi, 7351 sayılı Kanun’un bazı hükümlerini, yürütmeye sınırsız düzenleme yetkisi verdiği gerekçesiyle iptal etmiştir.

(13) Kararda, kamu kaynaklarının yönetimi gibi alanlarda yürütmeye devredilen yetkilerin, yasama yetkisinin devredilemezliği ilkesine aykırı olduğu vurgulanmıştır.

(14) Bu karar, sosyal yardımlar gibi hassas alanlarda da normların yasama eliyle belirlenmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

6. Normatif Değerlendirme: Sosyal Yardımda Hukuki Belirsizlik ve Araçsallaşma

(15) 2025 yılında yürürlüğe giren 7546 sayılı Kanun ile doğum yardımı miktarları artırılmış, ancak muhtaçlık kriteri kaldırılarak denetim zayıflatılmıştır.

(16) Bu durum, sosyal yardımların hak temelli olmaktan uzaklaşıp, yönetsel araçsallaşmaya açık hale geldiğini göstermektedir.

(17) Anayasa Mahkemesi'nin kararı, bu tür düzenlemelerin hukuki öngörülebilirlik ve eşitlik ilkeleriyle uyumlu olması gerektiğini hatırlatmaktadır.

7. Sonuç ve Öneriler

(18) Sosyal yardımların anayasal hak olarak tanımlanması, sadece mali değil, aynı zamanda normatif bir reform gerektirir.

(19) SYDV'lerin kamu tüzel kişiliği kazanması ve Sayıştay denetimine açılması, kurumsal şeffaflık açısından zorunludur.

(20) Anayasa Mahkemesi kararlarının ışığında, sosyal yardım politikalarının yasama denetimi altında, hak temelli ve hesap verebilir bir yapıya kavuşturulması gerekmektedir.

Örnek 8

SYDTF Dışı SYDV Denetimi ve Anayasal Boyutları

1. Sayıştay'ın Tespiti: "SYDV'lar, Vakıflar Genel Müdürlüğü ve İçişleri Bakanlığının da denetim alanındadır."

- **Anlamı:** Sayıştay, SYDTF'nin kendisi üzerindeki denetim yetkisini belirtirken, SYDV'lerin (yani sahada yardımları doğrudan dağıtan vakıfların) denetiminin yalnızca Sayıştay tarafından değil, aynı zamanda Vakıflar Genel Müdürlüğü ve İçişleri Bakanlığı tarafından da yapıldığını ifade etmektedir. Bu, SYDV'ler üzerinde **çoklu bir denetim mekanizması** olduğu algısını yaratır.
- **Sorunlu Yönü:**
- **Denetim Türlerinin Farklılığı:** Sayıştay'ın "düzenlilik denetimi" (mali tabloların ve işlemlerin mevzuata uygunluğu) ile VGM ve İçişleri Bakanlığı'nın denetimlerinin niteliği farklıdır. VGM, vakıfların kuruluş, işleyiş ve amaçlarına uygunluk denetimini yaparken, İçişleri Bakanlığı mülki idare amirleri (kaymakamlar) aracılığıyla idari ve operasyonel denetimler yürütebilir. Ancak, bu denetimler, kamu kaynaklarının harcanmasındaki mali şeffaflığı ve hesap verebilirliği Sayıştay'ın yetkisinde olduğu gibi kapsamlı bir şekilde sağlayamayabilir. Özellikle 760 milyon TL'lik muhasebe belirsizliği, bu denetimlerin yetersiz kaldığını göstermektedir.
- **"İdari Boyutun Devri"nin Anlamı:** ASHB'nin bazı idari süreçleri Vakıflar Genel Müdürlüğü ve İçişleri Bakanlığı'na "devretmesi" ifadesi, aslında bu bakanlıkların mevcut yasal yetkileri dahilinde SYDV'ler üzerindeki denetimlerini sürdürdüğü anlamına gelir. Ancak bu devir, Sayıştay'ın yerine geçebilecek veya onun denetim boşluğunu doldurabilecek bir mali denetim anlamına gelmez.

2. "Sosyal Yardım Genel Müdürlüğü için yapılan idari işlemlere yönelik Sayıştay tarafından mali denetimin yerine SYDV için ayrı bir şekilde mali denetimin yapılmadığı da özellikle açıklanmaktadır."

- **Anlamı:** Bu ifade çok kritik ve daha önceki değerlendirmelerimizi güçlendirmektedir. Sayıştay, Sosyal Yardım Genel Müdürlüğü'nün (kamu kurumu) kendisi tarafından yapılan idari işlemlerin mali denetimini yaparken, **AYNI KAPSAMDA SYDV'lerin harcamalarına ilişkin doğrudan ve kapsamlı bir mali denetim yapmadığını** açıkça belirtmektedir. Yani, SYDTF'den SYDV'lere aktarılan paraların vakıflar tarafından nasıl harcandığına dair "düzenlilik denetimi" anlamında bir boşluk olduğunu Sayıştay'ın kendisi kabul etmektedir.
- **Anayasal Uygunluk Açısından Ciddi Sorun:**
- **Hukuk Devleti İlkesinin İhlali:** Kamu bütçesinden çıkan kaynakların, kamu hukuku denetim mekanizmalarının dışına çıkarak özel hukuk tüzel kişiliği üzerinden harcanması ve bu harcamaların Sayıştay

tarafından doğrudan ve tam olarak denetlenmemesi, hukuk devleti ilkesinin temel direklerinden olan hesap verebilirlik ve şeffaflık ilkelerini ağır şekilde zedeler. "Kamu parası" özel hukuk statüsü kazanamaz ve denetimden muaf tutulamaz.

- **Bütçe Hakkı ve Yasama Denetimi:** TBMM'nin bütçe hakkı, sadece kaynağın tahsis edilmesini değil, aynı zamanda tahsis edilen kaynağın nasıl harcadığının etkin bir şekilde denetlenmesini de içerir. Sayıştay'ın SYDV harcamaları üzerindeki doğrudan mali denetiminin olmaması, TBMM'nin denetim yetkisini fiilen kısıtlamaktadır. AYM'nin KKM kararı, bu tür bütçe dışı veya denetimsiz harcama mekanizmalarına karşı net bir duruş sergilemiştir.
- **İdarenin Bütünlüğü ve Yetki Karmaşası:** ASHB'nin ve Sosyal Yardım Genel Müdürlüğü'nün sorumluluğundaki sosyal yardımların, denetim boyutunda başka bakanlıkların (VGM ve İçişleri) alanına kısmen devredilmesi, ancak asıl mali denetim olan Sayıştay denetiminden kaçırılması, idari yapıda bir yetki ve sorumluluk karmaşası yaratmaktadır. Bu durum, kamu hizmetinin etkinliği ve verimliliği açısından da sorundur.
- **Sosyal Devletin Güvencesizliği:** 5 milyona yakın yoksul ailenin sosyal yardımlara bağımlı olduğu bir ortamda, bu yardımların mali denetimden uzak bir mekanizma aracılığıyla dağıtılması, sosyal devletin temel güvencelerini tehlikeye atar. Kaynakların suiistimal edilme riski, gerçek ihtiyaç sahiplerinin mağduriyetine yol açabilir ve sosyal adaleti bozar.

Sonuç ve Değerlendirme

Sayıştay'ın kendi raporlarında belirttiği bu denetim yapısı, bir "açık kapı" veya "gri alan" değil, aksine kamu mali yönetiminde ciddi bir **anayasal uyumsuzluk** ve **hukuk devleti ilkesinin erozyonu** riskidir.

ASHB'nin idari boyutu VGM ve İçişleri Bakanlığı'na devrettiği iddiası, mali denetim boşluğunu gidermez. Bu bakanlıkların denetimleri, Sayıştay'ın yaptığı mali düzenlilik denetiminin yerini tutmaz. Kamu kaynaklarının, kamusal denetimden tam anlamıyla muaf tutulması veya denetiminin zayıflatılması, Anayasa'nın temel ilkeleriyle bağdaşmaz.

Bu durum, özellikle AYM'nin son KKM kararı ışığında, ilgili mevzuatın Anayasa'ya aykırılığı nedeniyle iptali için güçlü bir gerekçe oluşturmaktadır. Sosyal yardım sisteminin, Anayasa'ya uygun, şeffaf, hesap verebilir ve etkin bir denetim mekanizmasına kavuşturulması, hem kamu maliyesinin sağlığı hem de sosyal adaletin tesisi açısından hayati önem taşımaktadır. SYDV'ler aracılığıyla yapılan harcamaların da tıpkı diğer kamu harcamaları gibi Sayıştay'ın düzenlilik denetimine tabi tutulması, bu anayasal sorunu çözmenin anahtarı olacaktır.

Örnek 9

Makale: Kamu Sosyal Yardımlarında Denetim Karmaşası ve Anayasal Yıkım Riski: Doğum Yardımı Örneği

Giriş:

Türkiye'de sosyal devlet olmanın gereği olarak sağlanan sosyal yardımlar, bireylerin ve ailelerin temel ihtiyaçlarını karşılamada kritik bir öneme sahiptir. Ancak, bu yardımların kamu bütçesinden ayrılarak Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları (SYDV) aracılığıyla yürütülmesi, özellikle denetim, şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkeleri açısından ciddi anayasal sorunları gündeme getirmektedir. Son dönemde doğum yardımı ödemelerinin bu mekanizma üzerinden yapılması ve Sayıştay'ın tespitleri, bu sorunların ne denli derin olduğunu gözler önüne sermektedir. Bu makale, kamu sosyal yardım fonlarının yönetimindeki bu karmaşık yapıyı, mevcut denetim boşluklarını ve bunun Anayasa'nın temel ilkeleriyle çelişen yönlerini doğum yardımı özelinde inceleyecektir.

1. Doğum Yardımı ve SYDV'lere Devrin Hukuki Zemini ve "Anomi" Durumu:

30 Mart 2025 tarihli ve 7546 sayılı Kanun ile güncellenen doğum yardımı ödemeleri, 2015 yılından bu yana olduğu gibi Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu (3294 sayılı Kanun) kapsamında, SYDV'ler aracılığıyla "muhtaçlık şartı aranmaksızın" yapılmaya devam etmektedir. Bu sistemde, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (ASHB) bütçesinden Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu'na (SYDTF) aktarılan kaynaklar, özel hukuk tüzel kişiliğine sahip vakıfların mütevelli heyetleri tarafından yönetilmektedir.

Bu yapılanma, kamu hizmeti niteliğindeki sosyal yardımların, idari hukuk prensiplerine tabi bir kamu idaresi (Sosyal Yardım Genel Müdürlüğü gibi) yerine, özel hukuk statüsündeki bir yapı (SYDV) üzerinden yürütülmesiyle hukuki bir "anomi" (kuralsızlık) ve "oksimoron" (çelişkili yapı) yaratmaktadır. Kamusal bir görevin, kamusal denetimden uzaklaştırılması riski taşımaktadır.

2. Sayıştay Denetiminin Sınırlılığı ve Mali Belirsizliğin Boyutları:

Sayıştay, kamu kaynaklarının mevzuata uygun ve etkin kullanılıp kullanılmadığını denetleyen Anayasal bir kurumdur. Ancak, SYDV'lerin özel hukuk tüzel kişiliği olması, Sayıştay'ın bu vakıflar üzerindeki "düzenlilik denetimi" yetkisini kısıtlamaktadır. Sayıştay, SYDTF'nin mali tablolarını denetleyebilmekle birlikte, fonlardan SYDV'lere aktarılan ve vakıflar tarafından harcanan tutarların harcama bazında doğrudan ve ayrıntılı mali denetimini yapmamaktadır.

Sayıştay'ın 2023 yılı raporu, bu denetim boşluğunun somut bir kanıtıdır. Raporda, ilgililerine ödenemeyen yaşlı, engelli aylıkları ve doğum yardımları dahil olmak üzere, muhasebe kayıtlarında **760.235.920,55 TL'lik devasa bir tutarın eksik veya fazla gösterildiği** açıkça belirtilmiştir. Sayıştay'ın bu tespiti, "Sosyal Yardım Genel Müdürlüğü için yapılan idari işlemlere yönelik Sayıştay tarafından mali denetimin yerine SYDV için ayrı bir şekilde mali denetimin yapılmadığı" gerçeğini özellikle vurgulamaktadır. Bu durum, kamuya ait milyarlarca liranın akıbeti hakkında ciddi bir belirsizlik ve şeffaflık eksikliği yaratmaktadır.

3. Çoklu Denetim Yanılgısı ve Hukuki Ayrışma:

Sayıştay raporlarında SYDV'lerin, Vakıflar Genel Müdürlüğü (VGM) ve İçişleri Bakanlığı'nın da denetiminde olduğu belirtilmektedir. Ancak bu durum, mali denetim boşluğunu doldurmamaktadır:

- **VGM Denetimi:** VGM, vakıfların kuruluş amaçlarına uygun hareket edip etmedikleri, vakıf senedine bağlılıkları gibi hususlarda denetim yapar. Bu, bir vakfın genel işleyişine odaklanan bir denetimdir, ancak Sayıştay'ın yaptığı gibi kapsamlı bir kamu mali düzenlilik denetimi değildir.
- **İçişleri Bakanlığı Denetimi:** İçişleri Bakanlığı'nın denetimi (kaymakamlar aracılığıyla), daha çok idari ve operasyonel süreçlerin hukuka uygunluğunu kapsar. Bu da doğrudan mali denetimin yerini tutmaz.
- **İdari Boyutun Devri:** ASHB'nin idari süreçleri bu bakanlıklara devretmiş olması, denetimin parçalı ve yetersiz kalmasına neden olmaktadır. Kamu idarelerinin sorumluluğunda olması gereken mali denetim, farklı kurumların farklı nitelikteki denetimleriyle "bölünmekte" ve asıl olan mali şeffaflık ve hesap verebilirlik sağlanamamaktadır. Bu idari ayrışma, hukuksal olarak da önemli bir karmaşa yaratmaktadır.

4. Bütçe Hakkı ve Anayasa Mahkemesi Kararının Emsal Niteliği:

Anayasa'nın 87. ve 161. maddeleri, bütçe hakkının münhasıran Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne ait olduğunu ve kamu harcamalarının kanunla yapılmasını, TBMM tarafından denetlenmesini emreder. Kamu kaynaklarının SYDTF'ye aktarılması ve SYDV'ler aracılığıyla mali denetimden uzak bir şekilde harcanması, TBMM'nin bütçe hakkını ve dolayısıyla yasama denetimini ciddi şekilde zayıflatmaktadır.

Anayasa Mahkemesi'nin (AYM) 5 Haziran 2025 tarihli Kur Korumalı Mevduat (KKM) için bütçeden Merkez Bankası'na kaynak aktarılmasını öngören düzenlemeyi iptal eden kararı, bu bağlamda önemli bir emsal teşkil etmektedir. AYM, bütçe dışı veya yasama denetiminden uzak harcama mekanizmalarının Anayasa'ya aykırı olduğuna hükmetmiştir. SYDV modeli de benzer bir şekilde, kamu kaynaklarının bütçe disiplini ve Sayıştay denetimi dışına çıkarılmasıyla Anayasa'ya aykırı bulunma potansiyeli taşımaktadır. Zira, Sayıştay'ın "mali denetimin yapılmadığı" yönündeki açıklaması, bu modelin KKM kararıyla ortaya konan ilkelere aykırılığını perçinlemektedir.

5. Sosyal Devlet İlkesi, Eşitlik ve 5 Milyon Aile Üzerindeki Etki:

Anayasa'nın 2. maddesindeki sosyal devlet ilkesi, devlete vatandaşlarının sosyal refahını sağlama ve yoksullukla mücadele etme yükümlülüğü yükler. Ancak, sosyal yardım fonlarının denetimsiz yönetimi, 5 milyona yakın yoksul aileyi doğrudan etkileyerek sosyal adaletsizliği derinleştirmektedir. "Muhtaçlık şartı aranmaksızın" yapılan yardımlar, siyasi manipülasyonlara açık kapı bırakarak, kaynakların gerçek ihtiyaç sahipleri yerine başka saiklerle dağıtılması riskini artırmaktadır. Bu durum, sosyal yardımın asli amacından sapmasına ve hatta "sadakalaşma" eleştirilerine neden olmaktadır. Denetim eksikliği, aynı zamanda Anayasa'nın 10. maddesinde güvence altına alınan eşitlik ilkesini de zedeleyebilir, zira yardımlara erişimde keyfilik ve ayrımcılık potansiyeli yaratır.

Sonuç:

Doğum yardımı ve benzeri sosyal yardım ödemelerinin kamu bütçesinden SYDTF'ye aktarılması ve SYDV'ler aracılığıyla dağıtılması, mevcut denetim mekanizmalarının yetersizliği nedeniyle ciddi anayasal uygunluk sorunları taşımaktadır. Sayıştay'ın kendi raporlarıyla sabit olan mali denetim boşluğu, kamu kaynaklarının şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkesine aykırı bir şekilde harcandığına dair güçlü kanıtlar sunmaktadır. Bu durum, Anayasa'nın bütçe hakkı, hukuk devleti, sosyal devlet ve eşitlik ilkelerine doğrudan aykırılık teşkil etmektedir.

AYM'nin KKM kararının oluşturduğu emsal ışığında, bu denetimsiz yapının yasal dayanağının Anayasa'ya uygunluğu tekrar değerlendirilmelidir. Milyonlarca yoksul ailenin kaderini etkileyen sosyal yardımların, keyfi uygulamalardan uzak, tam anlamıyla şeffaf ve etkin bir kamu denetimine tabi kılınması, Anayasal bir zorunluluktur. Bu bağlamda, ilgili yasal düzenlemelerin gözden geçirilerek, SYDV'lerin mali denetiminin Sayıştay tarafından doğrudan ve kapsamlı bir şekilde yapılması, hukuk devleti ve sosyal adaletin tesisi için atılması gereken hayati bir adımdır.

Örnek 10

Makale Örneği: Sosyal Yardım Fonlarının Yönetimi ve Anayasal Denetim Sorunu: Doğum Yardımı Örneği

Giriş:

Türkiye'de sosyal devlet ilkesinin en temel tezahürlerinden biri olan sosyal yardımlar, yoksullukla mücadele, sosyal adaletin sağlanması ve vatandaşların temel ihtiyaçlarının karşılanmasında hayati bir rol oynamaktadır. Ancak, bu yardımların kamu bütçesinden ayrılarak özel hukuk tüzel kişiliği niteliğindeki Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları (SYDV) eliyle dağıtılması, özellikle denetim ve hesap verebilirlik açısından ciddi anayasal uygunluk sorunlarını beraberinde getirmektedir. Son dönemde doğum yardımı ödemelerinin bu mekanizma üzerinden yürütülmesi ve Sayıştay raporlarına yansıyan mali belirsizlikler, konuyu daha da acil hale getirmiştir. Bu makale, söz konusu devrin ve uygulamanın Anayasa'nın temel ilkeleri bağlamında yarattığı potansiyel aykırılıkları inceleyecektir.

1. Doğum Yardımı ve SYDV'lere Devrin Hukuki Çerçevesi:

30 Mart 2025 tarihli ve 7546 sayılı Kanun ile doğum yardımı miktarı artırılmış ve bu ödemelerin 2015 yılından beri olduğu gibi Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu kapsamında, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları aracılığıyla "muhtaçlık şartı aranmaksızın" yapılması sürdürülmüştür. Bu sistemde, kaynaklar Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (ASHB) bütçesinden Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu'na (SYDTF) aktarılmakta ve vakıfların mütevelli heyetleri tarafından yönetilmektedir. Kamu idaresi kapsamındaki idari işlem ve ödemeler yerine özel hukuk kapsamında bir vakıf yapısı üzerinden kamu hizmeti niteliğinde bir yardımın yürütülmesi, hukuki bir "anomi" (kuralsızlık) ve "oksimoron" (çelişkili yapı) durumu yaratmaktadır.

2. Sayıştay Denetiminin Etkisizleşmesi ve Mali Şeffaflık Sorunu:

SYDV'lerin özel hukuk tüzel kişiliği taşıması, onların doğrudan kamu idareleri gibi Sayıştay'ın "düzenlilik denetimi"ne tabi olmaması sonucunu doğurmaktadır. Bu durum, kamu kaynaklarının denetimsiz veya yetersiz denetimle harcanması riskini gündeme getirmektedir. Nitekim, Sayıştay'ın 2023 yılı raporunda, ilgililerine ödenemeyen yaşlı ve engelli aylıkları ile doğum yardımlarının muhasebe kayıtlarında 760.235.920,55 TL'lik bir tutarın eksik veya fazla gösterildiği tespiti, bu denetim boşluğunun somut ve endişe verici bir göstergesidir. Kamu gücü kullanılarak toplanan vergilerin ve kamu kaynaklarının bu denli büyük bir kısmının akıbetinin belirsizliği, mali şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkelerine aykırılık teşkil etmektedir.

3. Bütçe Hakkı ve Yasama Denetiminin Zayıflaması:

Anayasa'nın 87. ve 161. maddeleri, bütçe yapma yetkisini Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne (TBMM) vermekte ve kamu harcamalarının kanunla yapılmasını, TBMM tarafından denetlenmesini zorunlu kılmaktadır. Sosyal yardım kaynaklarının, SYDTF'ye aktarılması ve ardından Sayıştay denetimi dışına çıkarılması veya zayıflatılması, TBMM'nin bütçe üzerindeki etkili denetim yetkisini işlevsiz hale getirme potansiyeli taşımaktadır. Parlamentonun, kamu kaynaklarının nasıl harcadığını tam olarak bilememesi veya denetleyememesi, demokratik denetim ve yasama gücünün zayıflaması anlamına gelir.

4. Anayasa Mahkemesi Kararlarının Emsal Niteliği:

Anayasa Mahkemesi (AYM), 5 Haziran 2025 tarihli KKM için bütçeden kaynak aktarılmasını öngören düzenlemeyi iptal eden kararıyla, kamu harcamalarının bütçe dışı veya yasama denetiminden uzak mekanizmalar aracılığıyla yapılmasının Anayasa'ya aykırı olduğuna hükmetmiştir. Bu karar, bütçe hakkının vazgeçilmezliğini ve kamu kaynaklarının Anayasal sınırlar içinde kullanılmasının zorunluluğunu vurgulamıştır. Doğum yardımı ödemelerinin SYDV'ler aracılığıyla denetimsiz bir şekilde yapılması da benzer bir Anayasal sorun teşkil etmekte ve bu AYM kararının ışığında Anayasa'ya aykırı bulunma potansiyeli taşımaktadır.

5. Sosyal Devlet ve Eşitlik İlkesinin Zedelenmesi:

Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen sosyal devlet ilkesi, devleti vatandaşlarının sosyal refahını sağlamakla yükümlü kılar. 10. maddesindeki eşitlik ilkesi de ayırım gözetilmeksizin herkesin kanun önünde eşitliğini güvence altına alır. Doğum yardımında "muhtaçlık şartı aranmaması" gibi uygulamalar ve genel olarak yardımların dağıtımındaki denetim ve şeffaflık eksikliği, iki temel sorunu beraberinde getirmektedir:

- **Kaynakların Amaç Dışı Kullanımı:** Gerçek ihtiyaç sahipleri yerine, yardımların keyfi veya siyasi saiklerle dağıtılması riski ortaya çıkar. Bu durum, yoksullukla mücadele etmek yerine, sosyal yardımları "araçsallaştırma" ve "sadakalaşma" eleştirilerine zemin hazırlar.
- **Adaletsizlik ve Mağduriyet:** 5 milyona yakın sosyal yardım alan ailenin varlığı göz önüne alındığında, kamu kaynaklarının bu denli büyük bir kesimi etkileyecek şekilde denetimsiz yönetilmesi, hak sahipleri arasında adaletsizliğe yol açabilir ve sosyal güveni zedeler.

Sonuç:Doğum yardımı ve diğer sosyal yardım ödemelerinin vakıflar aracılığıyla özel hukuk kapsamında yürütülmesi, kamu maliyesinin denetlenebilirliği, şeffaflığı ve hesap verebilirliği açısından ciddi anayasal sorunlar barındırmaktadır. Sayıştay denetiminin zayıflatılması, ortaya çıkan mali belirsizlikler ve Anayasa Mahkemesi'nin son emsal kararları, bu uygulamanın Anayasa'nın bütçe hakkı, hukuk devleti, sosyal devlet ve eşitlik ilkelerine aykırılık teşkil etme potansiyelini açıkça ortaya koymaktadır. Milyonlarca yoksul ailenin sosyal haklarının güvencesi altında olması gereken bu sistemin, Anayasal ilkelere uygun, şeffaf ve etkin bir denetim mekanizmasına kavuşturulması, hem hukuk devleti hem de sosyal adalet açısından vazgeçilmez bir zorunluluktur. Aksi takdirde, kamusal sosyal yardımların istismarı ve araçsallaşması riskleri devam edecektir.

Örnek 11

AYM'nin KKM Kararları ile Paralellikler ve Farklılıklar:

AYM'nin KKM sistemiyle ilgili kararları, Cumhurbaşkanlığı'nın düzenleyici yetkilerinin sınırlarını belirlemede önemli bir emsal teşkil etmektedir:

- **Yasama Yetkisinin Devredilmezliği ("Esaslı Unsur" İlkesi):**
 - *AYM, KKM sisteminde ödenecek destek tutarını, hesaplama yöntemini, destekten yararlanacak kapsamı, hesap türlerini, vadeleri, limitleri gibi "esaslı unsurları" belirleme yetkisinin Cumhurbaşkanı'na verilmesini Anayasa'nın yasama yetkisinin devredilmezliği ilkesine (m.7) aykırı bulmuş ve iptal etmiştir [38, 43, 55, 57, 60, 61, 62, 87a]. Mahkeme, bu tür temel unsurların kanunla düzenlenmesi gerektiğini, yürütmeye çok geniş bir takdir alanı bırakamayacağını belirtmiştir.*
 - *Doğum yardımı özelinde, Cumhurbaşkanı'nın "doğum yardımının uygulanmasına ilişkin diğer usul ve esasları belirleme" yetkisi, eğer bu usul ve esaslar doğum yardımının kapsamı, kime ne kadar verileceği gibi temel politikaları belirliyor ise, AYM'nin KKM kararındaki iptal gerekçeleriyle benzer bir anayasaya aykırılık riski taşımaktadır. Zira bu tür temel hususların kanunla açıkça belirlenmesi, yürütmeye bu denli geniş bir düzenleme yetkisinin devredilmemesi gerekmektedir.*
 - *Ancak, AYM KKM kararında, "nihai hesap açma tarihini öne çekme veya uzatma" yetkisini anayasaya aykırı bulmamıştır, zira bu tür yetkiler ekonomik koşullara hızlı adapte olabilmek amacıyla hizmet etmektedir. Doğum yardımında Cumhurbaşkanı'na verilen "yeniden değerlendirme oranını geçmemek üzere artırma" yetkisi de benzer şekilde, belirlenmiş bir objektif ölçüde bağlı bir ayarlama yetkisi olarak yorumlanabilir ve bu bağlamda AYM kararlarına uygun olabilir.*
- **Bütçe Hakkı ve Mali Şeffaflık:**
 - *AYM, KKM sisteminde Hazine ve Maliye Bakanı'na "Bakanlık bütçesinde mevcut ya da yeni açılacak tertiplere ödenek ekleme" yetkisinin verilmesini Anayasa'nın bütçe hakkı (m.87) ve bütçe kanunlarının özel niteliği (m.161) ilkelerine aykırı bulmuştur [37, 42, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 86a]. Bu, kamu harcamalarının yasama organının izniyle, yıllık bütçelerle yapılması gerektiğini ve bütçe kanunlarına bütçeyle ilgili hükümler dışında hiçbir hüküm konulamayacağını teyit etmiştir.*
 - *Doğum yardımı ödemelerinin genel bütçeden SYDTF'ye aktarılması ve SYDV'lar aracılığıyla özel hukuk kapsamında yapılması, Sayıştay denetiminin sınırlanması veya sona ermesi, KKM kararındaki bütçe hakkı prensibiyle ciddi bir çelişki yaratmaktadır. Zira bu durum, kamu kaynaklarının şeffaf ve hesap verebilir bir şekilde harcanması ilkesini zayıflatmakta, TBMM'nin bütçe üzerindeki anayasal denetim yetkisini işlevsizleştirmektedir. SYDV'ların Valilik ve Kaymakamlık başkanlığında Mütevelli Karar ile ödeme yapması da "sanki idari bir görüntü" ile sosyal yardımdan bahsedildiği eleştirisini getirmektedir.*

Sosyal Haklar, Hukuk Devleti ve Etkileri:

- **Sosyal Yardımın "Hak" Niteliği:** Kaynaklar, sosyal yardımların hayırseverlik veya yardımseverlik yerine **"hak" olarak görülmesi gerektiğini** ve kamu hukuku ile hukuki güvenceye tabi kamusal bir asli görev olduğunu belirtmektedir. Bu, Anayasa'nın hukuk devleti (m.2) ve uluslararası antlaşmaların üstünlüğü (m.90/6) ilkeleriyle ve özellikle Avrupa Sosyal Şartı'nın 13. maddesiyle desteklenmektedir: "Yeterli kaynaklardan yoksun olan herkes, sosyal ve tıbbi yardım alma hakkına sahiptir".
- **İnsan Onurunun Korunması:** Sosyal yardımların vakıf gibi özel hukuk tüzel kişilikleri aracılığıyla, mali denetimsizlik ortamında yürütülmesi, **5 milyona yakın yoksul ailenin hukuki güvencesini ve insan onurunu koruma yükümlülüğünü zedeleyebilir**. Yoksulların haklarını ve onurlarını savunmak için kamu hukuku kapsamında hukuki güvencelerin sağlanması önceliklidir.
- **Hukuka Dolambaçlı Yollar:** Doğum yardımlarının özel hukuk kapsamına alınarak Sayıştay denetiminden çıkarılması, Anayasa'ya aykırılık ve hukuksuzluk olarak nitelendirilmekte ve bu durumun AYM tarafından değerlendirilmesi gerektiği ancak süresinde başvuru yapılmamasının toplumun geleceği için önemli olduğu ifade edilmektedir. Bu durum "hukukun arkasından dolanılması ile oluşan kargaşaya ortaklık" olarak yorumlanmaktadır.

Sonuç olarak, doğum yardımı sisteminin idari uygulama yerine vakıf gibi özel hukuk tüzel kişilikleri üzerinden yürütülmesi, **kamu maliyesindeki denetim ve şeffaflık eksikliği, bütçe hakkının ihlali ve sosyal yardımların "hak" niteliğinin zayıflaması gibi ciddi hukuki ve sosyal sorunlar yaratmaktadır**. Bu durum, Anayasa Mahkemesi'nin KKM kararlarında ortaya koyduğu **yasama yetkisinin devredilmezliği, bütçe hakkı ve hukuk devleti ilkeleri** ile doğrudan bir çelişki içermektedir.

Sosyal yardımların idari uygulama yerine vakıflar gibi özel hukuk kapsamındaki tüzel kişilikler aracılığıyla yürütülmesinin hukuksal boyutu, özellikle Anayasa Mahkemesi'nin (AYM) Kur Korumalı Mevduat (KKM) sistemiyle ilgili kararları ışığında yorumlandığında, kamu maliyesinin şeffaflığı, hesap verebilirlik, bütçe hakkı ve sosyal hakların güvencesi açısından önemli değerlendirmeler gerektirmektedir.

I. KKM Sistemiyle İlgili AYM Kararının Temel Esasları ve İdari Hukuka Etkileri

AYM'nin KKM sistemiyle ilgili kararları, yasama yetkisinin devredilmezliği ve bütçe hakkı prensipleri açısından idari hukukun yorumlanmasında önemli emsaller sunmaktadır:

- **Yasama Yetkisinin Devredilmezliği ve "Esaslı Unsur" İlkesi:**
 - AYM, 4749 sayılı Kanun'a eklenen geçici 35. maddede, **ödenek destek tutarı, hesaplama yöntemi, destekten yararlanacak gerçek kişi kapsamı, hesap türleri, vadeleri, limitleri gibi "esaslı unsurları" belirleme yetkisinin Cumhurbaşkanı'na verilmesini Anayasa'nın yasama yetkisinin devredilmezliği ilkesine (m.7) aykırı bularak iptal etmiştir** [38, 43, 55, 57, 60, 61, 62, 87a]. Mahkeme, bu tür temel unsurların kanunla düzenlenmesi gerektiğini, yürütmeye çok geniş bir takdir alanı bırakılamayacağını belirtmiştir.
 - Ancak, AYM, **birinci fıkrada yer alan nihai hesap açma tarihini öne çekme veya 31/12/2023 tarihine kadar uzatma yetkisinin Cumhurbaşkanı'na verilmesini Anayasaya aykırı bulmamıştır**. Bu tür yetkilerin, ekonomik koşullara hızlı adaptasyon ve uygulamanın etkinliği gibi kamu yararı amaçlarına yönelik olduğu ve hukuki belirlilik ile yasama yetkisinin devredilmezliği ilkelerine aykırı olmadığı değerlendirilmiştir.
 - Bu, idari hukuka göre, kanun koyucunun temel politikaları ve esaslı unsurları kanunla belirlemesi, detayların ve uygulamanın dinamiklere göre hızlıca ayarlanabilmesi gereken kısımları ise yürütmeye bırakması gerektiği prensibini güçlendirmektedir.
- **Bütçe Hakkı ve Mali Şeffaflık:**
 - AYM, KKM sisteminde **Hazine ve Maliye Bakanı'na "Bakanlık bütçesinde mevcut ya da yeni açılacak tertiplere ödenek eklemeye" yetkisinin verilmesini Anayasa'nın bütçe hakkı**

(m.87) ve bütçe kanunlarının özel niteliği (m.161) ilkelerine aykırı bularak iptal etmiştir [37, 42, 43, 49, 50, 51, 86a].

- Mahkeme, kamu harcamalarının yıllık bütçelerle, yasama organının izniyle yapılması gerektiğini ve bütçe kanunlarına bütçeyle ilgili hükümler dışında hiçbir hüküm konulamayacağını vurgulamıştır. Bu durum, yasama organının halk adına harcama yapma yetkisinin yürütmeye devredilmesi sonucunu doğurduğu için bütçe hakkına aykırılık teşkil etmektedir. Bu karar, kamu maliyesinde şeffaflık ve hesap verebilirliğin anayasal bir zorunluluk olduğunu ve bütçe dışı veya bütçe disiplini zayıflatan harcamaların hukuk devleti ilkesine aykırı olduğunu ortaya koymaktadır.
- **Kişisel Verilerin Korunması:**
 - AYM, KKM kapsamında Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın TCMB ve bankalardan veri ve bilgi talep etme yetkisinin, bankacılık sırlarını ve ticari sırları da kapsayan bir şekilde "diğer kanunlardaki yasaklayıcı ve sınırlayıcı hükümlerin uygulanmayacağı" hükmünü **Anayasa'nın kişisel verilerin korunması hakkına (m.20) ve ölçülülük ilkesine (m.13) aykırı bularak iptal etmiştir.** Ancak, Bakanlığın talep edebileceği bilgilerin kişisel verileri içermesi durumunda 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'ndaki güvencelerin uygulanacağını ve bu konuda bir aykırılık olmadığını belirtmiştir.

II. Doğum Yardımı Sistemi ve AYM Kararlarıyla Paralellikler

Doğum yardımı sisteminde yapılan son düzenlemeler ve Sayıştay denetimine ilişkin bulgular, KKM kararının ortaya koyduğu prensiplerle benzer hukuki tartışmaları beraberinde getirmektedir:

- **Doğum Yardımı Sistemindeki Değişiklikler:**
 - 30 Mart 2025 tarihli Resmi Gazete ile güncellenen 7546 Sayılı Kanun'un 14. maddesiyle doğum yardımı ödemeleri, 2015 yılından beri Sosyal Yardım Genel Müdürlüğü tarafından yapılan ödemelerden **Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu (SYDTF) ve Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları (SYDV)'na devredilmiştir.**
 - **SYDV'lar, 3294 sayılı Kanun ile kurulmuş olup, 5737 sayılı Vakıflar Kanunu'na tabidirler ve özel hukuk tüzel kişiliğine sahiptirler.** Bu durum, kamu hizmeti niteliğindeki sosyal yardımların özel hukuk esaslarına göre yürütülmesi anlamına gelmektedir.
 - Cumhurbaşkanı, beş yaşına kadar çocuk sayısına göre yapılan doğum yardımı tutarlarını, yeniden değerlendirme oranını geçmeyecek şekilde artırmaya yetkili kılınmıştır. Ayrıca, **"doğum yardımının uygulanmasına ilişkin diğer usul ve esasları belirleme yetkisi de Cumhurbaşkanı'na verilmiştir".**
 - Doğum yardımı ödemeleri, muhtaçlık şartı aranmaksızın SYDTF'den yapılmakta ve ihtiyaç duyulan kaynak genel bütçeden SYDTF'ye aktarılmaktadır.
- **Sayıştay Denetimi ve Mali Denetimsizlik Sorunları:**
 - Sayıştay'ın anayasal görevi, kamu idarelerinin mali faaliyetlerini denetlemek ve sonuçları TBMM'ye raporlamaktır. Ancak, **SYDV'ların özel hukuk tüzel kişiliğine sahip olması nedeniyle Sayıştay'ın bu vakıflar üzerindeki mali denetimi sınırlıdır.** Hatta, **30 Mart 2025 tarihinden itibaren bu denetimin sona ereceği ifade edilmektedir.**
 - Sayıştay'ın 2023 yılı Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (ASHB) raporunda, **ilgililerine ödenemeyen yaşlı ve engelli aylıkları ile doğum yardımlarının Bütçe Emanetleri Hesabında izlenmemesi nedeniyle 760.235.920,55 TL'lik bir eksiklik tespit edilmiştir.** Bu durum, **oluşan kamu zararının giderilmesi gerektiğini** ortaya koymaktadır.
 - Kaynaklar, SYDV'lar aracılığıyla özel hukuk kapsamında yapılan ödemeler ve idari denetimin sınırlanması ile **mali denetimsizliğin bütçe hakkıyla doğrudan ilgili olduğunu ve TBMM ile anayasal açıdan hukuki bir sorun oluşturduğunu** belirtmektedir. Genel bütçeden SYDTF'ye ve oradan da SYDV'lara yapılan transferlerin ve kalemlerin "açık ve net

olmaması" da bu denetimsizliğe katkıda bulunmaktadır. Bu durum, "oksimoron" bir yapı olarak nitelendirilmekte ve vergi verenleri doğrudan ilgilendirmekte, kamusal hesap verebilirlik ilkesine aykırılık teşkil etmektedir.

III. KKM Kararı ve Doğum Yardımı Arasındaki Hukuki Yorumlama

AYM'nin KKM kararı, doğum yardımı sistemindeki hukuki yapıyı idari hukuk ve anayasal prensipler açısından yorumlamak için önemli bir çerçeve sunar:

- **Yasama Yetkisinin Devri ve "Esaslı Unsur" Tartışması:**
 - KKM kararında, Cumhurbaşkanı'na esaslı unsurların belirlenmesi yetkisinin verilmesi yasama yetkisinin devredilmezliği ilkesine aykırı bulunmuştur. Doğum yardımı özelinde, Cumhurbaşkanı'na verilen **"doğum yardımının uygulanmasına ilişkin diğer usul ve esasları belirleme" yetkisi**, eğer bu usul ve esaslar yardımın kapsamı, kimlere, ne şekilde ve ne sıklıkta verileceği gibi temel politikaları belirleyecek nitelikteyse, **AYM'nin KKM kararındaki iptal gerekçeleriyle benzer bir anayasaya aykırılık riski taşımaktadır**. Bu tür temel hususların kanunla açıkça belirlenmesi, yürütmeye bu denli geniş bir düzenleme yetkisinin devredilmemesi idari hukukun temel prensiplerindendir.
 - Öte yandan, Cumhurbaşkanı'na verilen "yeniden değerlendirme oranını geçmemek üzere artırma" yetkisi ise, KKM kararında olduğu gibi, **belirlenmiş bir objektif ölçüte (yeniden değerlendirme oranı) bağlı bir ayarlama yetkisi** olarak yorumlanabilir ve bu bağlamda AYM kararlarına uygun olabilir. Zira bu, temel politikayı değil, mevcut politikayı güncel ekonomik koşullara göre uyarlama yetkisini ifade eder.
- **Bütçe Hakkı ve Mali Denetimsizlik:**
 - Doğum yardımı ödemelerinin genel bütçeden SYDTF'ye aktarılması ve **SYDV'lar aracılığıyla özel hukuk kapsamında yapılması, Sayıştay denetiminin sınırlanması veya sona ermesi**, KKM kararındaki bütçe hakkı ve mali şeffaflık prensipleriyle **ciddi bir çelişki** yaratmaktadır.
 - AYM'nin KKM kararında bütçe kanunu dışında ödenek ekleme yetkisini iptal etmesi [51, 86a], kamu harcamalarının TBMM'nin anayasal denetimi altında olması gerektiği ilkesini teyit etmiştir. SYDV'lar üzerinden yapılan harcamaların Sayıştay denetiminden çıkarılması, bu anayasal denetimin işlevsizleştirilmesi anlamına gelmektedir.
 - Sayıştay'ın tespit ettiği 760 milyon TL'lik ödenemeyen ve hatalı muhasebeleştirilen doğum yardımı tutarları, bu denetim eksikliğinin somut bir göstergesidir. Bu durum, kamu maliyesinin şeffaflığı ve hesap verebilirliği açısından hukuki bir sorun oluşturmaktadır ve KKM kararının ruhuna aykırıdır. Bu "oksimoron yapı", kamusal hesap verebilirlik ilkesine aykırılık teşkil etmektedir.
- **Sosyal Hakların "Hak" Niteliği ve Hukuk Devleti İlkesi:**
 - Sosyal yardımların hayırseverlik veya yardımseverlik yerine **"hak" olarak görülmesi gerektiği** ve kamu hukuku ile hukuki güvenceye tabi kamusal bir asli görev olduğu vurgulanmaktadır. Bu, Anayasa'nın hukuk devleti (m.2) ve uluslararası antlaşmaların üstünlüğü (m.90/6) ilkeleriyle desteklenmektedir. Avrupa Sosyal Şartı'nın 13. maddesi, "Yeterli kaynaklardan yoksun olan herkes, sosyal ve tıbbi yardım alma hakkına sahiptir" şeklinde açıkça belirtmektedir.
 - Doğum yardımlarının idari uygulama yerine vakıf gibi özel hukuk tüzel kişilikleri aracılığıyla, mali denetimsizlik ortamında yürütülmesi, **5 milyona yakın yoksul ailenin hukuki güvencesini ve insan onurunu koruma yükümlülüğünü zedeleyebilir**.
 - Kaynaklar, doğum yardımlarının özel hukuk kapsamına alınarak Sayıştay denetiminden çıkarılmasını **Anayasa'ya aykırılık ve hukuksuzluk olarak nitelendirmekte** ve bu durumun

AYM tarafından değ erlendirilmesi gerektiğini belirtmektedir. Bu durum, "hukukun arkasından dolanılması ile oluşan kargaşaya ortaklık" olarak yorumlanmaktadır.

Sonuç olarak, sosyal yardımların idari uygulama yerine vakıf gibi özel hukuk kapsamındaki tüzel kişilikler üzerinden yürütülmesi, KKM kararıyla ortaya konan **anayasal prensiplerle ciddi çelişkiler barındırmaktadır**. Özellikle yasama yetkisinin devredilmezliği ilkesi, bütçe hakkı ve kamu maliyesinin şeffaflığı konularında mevcut yapı, hukuki belirlilik ve hesap verebilirlik açısından sorunlar yaratmaktadır. Bu durum, sosyal yardımların bir "hak" olarak teminat altına alınması ve hukuk devleti ilkesinin gereklerinin yerine getirilmesi açısından yeniden değ rlendirilmesi gereken bir tablo ortaya koymaktadır.

BAZI DEĞERLEND RMELER

Yukarı da derlenen metinler için de yapılan bazı değ rlendirmeler

 rnek 1

Sosyal yardım sistemi ile Kur Korumalı Mevduat (KKM) uygulaması arasında **Anayasa Mahkemesi kararları, bütçe hakkı, yetki devri ve mali denetim ilkeleri** gibi çerçeveler üzerinden önemli paralellikler kurulabilir. Aşağıda bu iki farklı alanın **11 ortak noktasını**  zetliyorum:

1. Yasama Yetkisinin Devredilmezliği

Her iki sistemde de yürütme organlarına çok geniş yetkiler verilmesi, **Anayasa'nın 7. maddesindeki yasama yetkisinin devredilmezliği** ilkesine aykırılık taşıyabilir.

- KKM'de: Cumhurbaşkanı'na destek hesaplama ve kapsam belirleme yetkisi verilmesi iptal edildi.
- Doğum yardımında: Cumhurbaşkanı'na usul ve esasları belirleme yetkisi verilmesi benzer risk taşıyor.

2. Bütçe Hakkının İhlali

TBMM'nin bütçe yapma yetkisinin devredilmesi, her iki uygulamada da tartışmalı bulunmuştur.

- KKM: Bakanlık bütçesine  denek ekleme yetkisi iptal edilmiştir.
- Doğum yardımı: Genel bütçeden SYDV'lere aktarılan fonların Sayıştay denetimi dışında kalması, **bütçe hakkını zayıflatmaktadır**.

3. Mali Denetim ve şeffaflık Sorunu

Her iki uygulamada da **Sayıştay denetimi dışında kalan** kamu harcamaları mevcuttur.

- KKM: Bütçe dışı harcama yetkisi nedeniyle denetim zafiyeti oluşmuştur.
- SYDV'ler: Özel hukuk statüsü nedeniyle Sayıştay denetiminden kaçmakta, bu da şeffaflığı azaltmaktadır.

4. "Esaslı Unsurların" Kanunla Belirlenmesi Gerekliliği

Anayasa Mahkemesi, kamu desteklerinin miktar, kapsam ve koşullarının **kanunla belirlenmesi gerektiğini** vurgulamıştır.

- KKM: Temel unsurlar kanunda belirtilmeden Cumhurbaşkanlığı'na devredildiği için iptal edildi.
- Doğum Yardımı: Yardım kriterleri Cumhurbaşkanlığı'na bırakıldığında benzer anayasal sorunlar doğmaktadır.

5. Hukuki Belirlilik ve Öngörülebilirlik

Her iki sistemde de çok geniş idari takdir yetkileri kullanılması, **hukuki belirlilik ve öngörülebilirlik ilkesini** zedelemektedir.

- KKM: Yürütmeye tanınan geniş takdir alanı iptal gerekçesidir.
- SYDV: Yardımın “hak” olmaktan çıkarılıp idari takdirle verilmesi bu ilkeye aykırıdır.

6. Sosyal Yardımın Hak Olma Niteliği

Sosyal yardım bir “hak” mı yoksa lütuf mu? Tartışması her iki sistemde de gündemdedir.

- KKM: Sermaye sahiplerine yönelik koruma, hak temelli değil, sistemsal ayrıcalık olarak eleştirildi.
- Sosyal yardım: Hukuki güvence eksikliği nedeniyle hak olmaktan çıkma riski taşıyor.

7. Uluslararası Sözleşmelere Aykırılık Riski

Avrupa Sosyal Şartı gibi belgelerle güvence altına alınan sosyal hakların korunması gerekmektedir.

- KKM: Dolaylı etkileri olsa da, mali kaynakların farklı yönlendirilmesi sosyal harcamaları etkiler.
- Doğum Yardımı: Avrupa Sosyal Şartı’nın 13., 16. ve 30. maddelerine aykırılık iddiaları gündemde.

8. Yönetimsel ve Muhasebe Zafiyetleri

Her iki uygulama kapsamında da **Sayıştay raporlarında** ciddi muhasebe ve yönetim hataları tespit edilmiştir.

- KKM: Harcamaların bütçede gösterilmemesi denetim sorununa yol açtı.
- SYDV: 760 milyon TL’lik kayıt hatası ve 1.2 milyar TL’ye ulaşan muhasebe eksiklikleri mevcut.

9. Politik Araçsallaştırma Riski

Devlet desteği araçlarının, seçim dönemlerinde **politik olarak kullanılma riski** her iki sistemde de eleştirilmektedir.

- KKM: Dövizi kontrol altında tutarak kısa vadeli ekonomik görüntü sağlama amacı taşıyabilir.
- Sosyal Yardım: Yardım dağıtımı parti ilişkili yapılarla iç içe geçtiğinde tarafsızlık zedelenebilir.

10. Hukuki Başvuru Eksikliği ve Sessizlik

Her iki sistemde de **hukuka aykırılık iddialarına rağmen idari/yargısal başvuru eksikliği** göze çarpmaktadır.

- KKM: AYM’ye başvuru yapıldı ancak uygulama uzun süre devam etti.
- Sosyal Yardım: Yönetmeliklere Danıştay denetimi için başvurular sınırlı ve geç kalınmış durumda.

11. Sistemsal Zafiyet ve Anayasal Erozyon

Her iki yapı da **sistematik bir anayasal ilke erozyonuna** işaret etmektedir: Kuvvetler ayrılığı, hesap verebilirlik, kamu kaynaklarının kanuniliği.

- KKM: Finansal istikrar uğruna hukuk dışı bütçe uygulamaları.
- Doğum Yardımı: Sosyal yardımların özel hukuk kisvesiyle siyasal araçlara dönüşmesi.

Özet Tablo:

Ortak Alan	KKM	Doğum Yardımı/SYDV
Yasama Yetkisi	AYM iptali	Geniş Cumhurbaşkanlığı yetkisi
Bütçe Hakkı	Bütçe dışı harcama yetkisi	Sayıştay denetiminin dışında kalan ödeme
Denetim Sorunu	Saydamlık eksikliği	760 milyon TL kayıt hatası
Sosyal Hak Olma Niteliği	Tartışmalı	"Sadaka" riskine kayma
Hukuki Belirlilik	Belirsiz uygulama	Kime ne kadar verileceği belirsiz
Anayasa'ya Aykırılık Riski	AYM kararıyla net	AYM değerlendirmesi gündemde
Uluslararası Hukukla Çelişki	Dolaylı	Avrupa Sosyal Şartı ihlali riski
Politik Kullanım Riski	Ekonomik algı yönetimi	Seçim dönemlerinde dağıtım yoğunluğu
Kamu Kaynağının Kullanımı	Zengin tasarruf sahibine kaynak	Yoksul için yardım ancak denetimsiz
Hukuki Başvuru Eksikliği	Gecikmeli iptal	Yönetmeliğe Danıştay başvurusu yapılmadı
Sistemsel Erozyon	Bütçe sistemi dışına çıkış	Kamu görevlerinin özelleştirilmesi

Kaynak ChatGBT

Örnek 2

“Aşağıda, sosyal yardım uygulamaları ile Kur Korumalı Mevduat (KKM) sistemi arasında Anayasa Mahkemesi’nin 2025/67 sayılı kararı ışığında ortaya çıkan 11 ortak noktayı özetliyorum. Her biri, hukuki, mali ve yapısal açıdan benzerlikleri vurgulayan kısa yorumlarla birlikte sunulmuştur:

Sosyal Yardım ve KKM Sistemlerinin Ortak Noktaları – 11 Yorumla Özet

1. Yasama Yetkisinin Devri Riski

Her iki sistemde de yürütmeye (özellikle Cumhurbaşkanına) geniş düzenleme yetkileri verilmiştir. AYM, KKM kararında bu yetkileri iptal etmiş; doğum yardımında da benzer bir yetki devri söz konusudur.

2. Bütçe Hakkının Aşınması

KKM’de Bakanlık bütçesine ödenek ekleme yetkisi verilirken, doğum yardımında genel bütçeden SYDV’lere aktarılan kaynaklar Sayıştay denetimi dışında kalmaktadır. Her iki durumda da TBMM’nin bütçe hakkı zayıflatılmaktadır.

3. Mali Denetim Eksikliği

KKM’de kamu harcamalarının şeffaflığı sorgulanırken, doğum yardımında 760 milyon TL’lik muhasebe hatası Sayıştay tarafından tespit edilmiştir. Denetim dışılık ortak bir sorundur.

4. Esaslı Unsurların Kanunla Düzenlenmemesi

KKM’de destek tutarı, kapsam ve hesaplama yöntemleri kanunla belirlenmemiştir. Doğum yardımında da “usul ve esaslar” Cumhurbaşkanlığı kararıyla belirlenmektedir. Bu durum hukuki belirlilik ilkesine aykırıdır.

5. Özel Hukuk Zırhı Altında Kamu Harcaması

KKM’de kamu kaynakları Merkez Bankası’na aktarılırken, doğum yardımında SYDV gibi özel hukuk tüzel kişileri kamu fonlarını kullanmaktadır. Her iki yapı da kamu denetiminden uzaklaşmaktadır.

6. Anayasa'nın 87. ve 161. Maddelerine Aykırılık

Her iki sistemde de kamu harcamaları, Anayasa'nın TBMM'ye tanıdığı bütçe yapma ve harcama yetkisini dolaylı olarak devre dışı bırakmaktadır.

7. Hukuki Güvence Eksikliği

KKM'de kişisel verilerin korunması zayıf bulunmuş; doğum yardımında ise yardım ölçütlerinin belirsizliği ve yargı yolunun etkisizliği bireysel hak güvencesini zayıflatmaktadır.

8. Sosyal Devlet İlkesinin Zedelenmesi

Her iki uygulama da sosyal devletin temel ilkeleri olan eşitlik, şeffaflık ve hesap verebilirlikten uzaklaşmaktadır. Yardımların "hak" değil "lütuf" gibi sunulması bu ilkeyi aşındırmaktadır.

9. İdari Keyfiyet Riski

KKM'de yürütmeye tanınan geniş takdir yetkisi, doğum yardımında da SYDV müteveli heyetlerinin keyfi kararlarıyla benzer bir risk yaratmaktadır.

10. Normatif Belirsizlik

Her iki sistemde de uygulama esaslarının kanunla değil, ikincil düzenlemelerle belirlenmesi normatif karmaşa yaratmakta ve hukuki öngörülebilirliği zayıflatmaktadır.

11. AYM Kararlarının Emsal Niteliği

KKM kararında ortaya konan ilkeler (bütçe hakkı, yasama yetkisinin devredilmezliği, hukuki belirlilik) doğum yardımı sistemine de doğrudan uygulanabilir. Bu nedenle doğum yardımı uygulaması da AYM denetimine açık bir alan haline gelmiştir. Kaynak Copilot

Örnek 2

Sosyal yardım konusu ve Anayasa Mahkemesi'nin "KKM" (Kamu Kurumları ve Kuruluşları İçin Özel Bütçeler ve Fonlar Hakkında Kanun Hükmünde Kararname "KKM"nin bu kısaltmayı ifade ettiği varsayılmıştır) kararı arasındaki ortak noktalar, özellikle mali denetim, bütçe hakkı, yasama yetkisinin devri ve hukukun üstünlüğü ilkeleri çerçevesinde özetlenebilir:

Sosyal Yardım ve KKM Kararı Arasındaki Ortak Noktalar:

1. Mali Denetimsizlik ve Kamu Zararı Riski:

- **Doğum Yardımı Konusunda:** Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarına (SYDV) devredilen doğum yardımı ödemeleri, özel hukuk tüzel kişiliği statüsü nedeniyle Sayıştay denetiminin kapsamından büyük ölçüde çıkmaktadır. Bu durum, 2023 Sayıştay raporunda doğum yardımlarında tespit edilen 760 milyon TL'yi aşan hatalı muhasebeleştirme ve ödenemeyen tutarlar gibi "kamu zararı" riskini ve mali denetimsizliği doğrudan işaret etmektedir.
- **KKM Kararında:** AYM'nin KKM kararı, yürütme organının bütçe dışı veya bütçedeki kalemlere ek ödenek ekleme yetkisinin doğrudan kanunla ve TBMM'nin yetkileri çerçevesinde olması gerektiğini vurgulayarak, kamusal harcamaların denetimsiz ve keyfi olmaması gerektiğini ortaya koymuştur. Her iki durumda da, kamu kaynaklarının şeffaf ve denetlenebilir bir şekilde kullanılmaması potansiyel sorun alanıdır.

2. Bütçe Hakkı ve Yasama Yetkisinin Devri İhlali:

- **Doğum Yardımı Konusunda:** Metinde, doğum yardımı ödemelerinin genel bütçeden SYDTF'ye aktarılması ve ardından SYDV'larca özel hukuk kapsamında harcanması, TBMM'nin bütçe hakkının ve mali denetim yetkisinin ihlali olarak görülmektedir. Yasama organının yetkisinin, yönetmelik veya Vakıf kararlarıyla fiilen devredildiği bir "oksimoron" yapıdan bahsedilmektedir.

- **KKM Kararında:** AYM'nin KKM kararı, yürütme organına verilen bazı yetkilerin, esasen yasama organına ait olan "bütçe hakkı" ve "yasama yetkisinin devri" ilkesini ihlal ettiği gerekçesiyle iptal etmiştir. Bu durum, kamu gelir ve giderlerinin belirlenmesi yetkisinin parlamentoda olması gerektiğini teyit etmiştir. Her iki konuda da, yürütmenin mali alandaki yetki genişlemesi ve yasama organının (TBMM) denetiminin zayıflaması eleştirel bir ortak noktadır.

3. **Hukukun Üstünlüğü ve Sosyal Devlet İlkesi:**

- **Doğum Yardımı Konusunda:** Makale, doğum yardımının bir "hak" olması gerekirken, mevcut uygulamanın "sadaka" veya "lütuf" gibi algılanmasına yol açtığını ve bunun Avrupa Sosyal Şartı'nın sosyal haklara ilişkin maddelerini (özellikle yeterli sosyal ve tıbbi yardım alma hakkı) ihlal ettiğini savunmaktadır. Ayrıca, hukuki güvenceden yoksunluğun 5 milyon ailenin haklarını etkilediği vurgulanmaktadır.
- **KKM Kararında:** AYM'nin KKM kararı, kamu harcamaları ve bütçe yetkisindeki denetimin, hukuk devleti ve hukukun üstünlüğü ilkesinin bir gereği olduğunu göstermektedir. Her iki durumda da, kamusal fonksiyonların, Anayasa ve uluslararası sözleşmelerle güvence altına alınan hak ve ilkeler çerçevesinde, hukukun üstünlüğü prensibine uygun olarak yürütülmesi gerektiği vurgulanmaktadır.

4. **Anayasa Mahkemesi'nin Potansiyel Rolü:**

- **Doğum Yardımı Konusunda:** Metinde, doğum yardımıyla ilgili mevcut düzenlemelerin Anayasaya aykırılığı ve bu durumun Anayasa Mahkemesi tarafından değerlendirilmesi gerekliliği açıkça belirtilmektedir. Yönetmeliğin iptali için Danıştay'a veya anayasaya aykırı hükümlerin AYM'ye taşınması gerekliliği vurgulanmaktadır.
- **KKM Kararında:** KKM kararı, Anayasa Mahkemesi'nin kamu mali yönetimi ve yasama/yürütme yetkileri arasındaki dengenin korunmasında aktif bir rol oynadığının somut bir örneğidir. Sosyal yardım fonlarının yönetimi ve denetimindeki boşlukların da benzer şekilde AYM'nin önüne gelebilecek "potansiyel anayasal sorun alanları" olduğu belirtilmiştir.

Özetle, hem doğum yardımı uygulamasının mevcut hali hem de Anayasa Mahkemesi'nin KKM kararı, Türkiye'deki kamu mali yönetimi, yasama-yürütme ilişkileri ve sosyal hakların korunması alanında ortak ve ciddi hukuki ve idari sorunlara işaret etmektedir. Her iki konu da, kamu kaynaklarının kullanımında şeffaflık, hesap verebilirlik ve hukukun üstünlüğü ilkelerinin ne kadar hayati olduğunu ortaya koymaktadır. Kaynak Gemini

Örnek 3

Sosyal Yardım ve KKM Sistemlerinin Ortak Noktaları ve Anayasal Değerlendirme

1. ****Yasama Yetkisinin Devredilmezliği****

- ****KKM:**** Anayasa Mahkemesi (AYM), KKM sisteminde Cumhurbaşkanı'na geniş düzenleme yetkisi veren hükümleri, "esaslı unsurların" kanunla belirlenmesi gerektiği gerekçesiyle iptal etmiştir. Örneğin, destek tutarı ve hesaplama yöntemi gibi temel konuların yürütmeye bırakılamayacağı vurgulanmıştır.

- ****Sosyal Yardım:**** Doğum yardımı sisteminde de Cumhurbaşkanı'na "usul ve esasları belirleme" yetkisi verilmesi, benzer bir anayasal sorun teşkil ediyor. Eğer bu yetki temel politika kararlarını içeriyorsa, yasama yetkisinin devri anlamına gelebilir.

2. ****Bütçe Hakkı ve Mali Şeffaflık****

- ****KKM:**** AYM, Hazine ve Maliye Bakanı'na bütçeye ödenek ekleme yetkisi veren düzenlemeyi, bütçe hakkına aykırı bularak iptal etmiştir. Kamu harcamalarının TBMM'nin denetiminde olması gerektiği belirtilmiştir.

- ****Sosyal Yardım:**** Sosyal yardımların SYDV'ler aracılığıyla özel hukuk statüsünde yürütülmesi, Sayıştay denetimini sınırlandırmaktadır. 760 milyon TL'lik muhasebe hatası gibi örnekler, mali denetimsizliğin yol açtığı sorunları gösterir.

3. ****Kamu Kaynaklarının Denetimi****

- ****KKM:**** Kamu kaynaklarının kullanımında şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkeleri vurgulanmıştır. Bütçe dışı harcamaların Anayasa'ya aykırı olduğu tespit edilmiştir.

- ****Sosyal Yardım:**** SYDV'lerin özel hukuk tüzel kişiliği nedeniyle Sayıştay denetiminin kısıtlanması, kamu kaynaklarının denetimsiz kullanımına yol açmaktadır. Bu durum, KKM kararıyla çelişen bir uygulamadır.

4. ****Sosyal Hakların "Hak" Niteliği****

- ****KKM ve Sosyal Yardım:**** Her iki sistemde de kamu kaynaklarının kullanımı, vatandaşların temel haklarıyla doğrudan ilişkilidir. Sosyal yardımların bir "lütuf" değil, Anayasa'nın sosyal devlet ilkesi gereği bir "hak" olduğu vurgulanmıştır. Avrupa Sosyal Şartı'nın 13. maddesi de bu yaklaşımı desteklemektedir.

5. ****Hukuki Belirlilik ve Öngörülebilirlik****

- ****KKM:**** AYM, yürütmeye geniş takdir yetkisi veren düzenlemelerin hukuki belirliliği zedelediğini belirtmiştir.

- ****Sosyal Yardım:**** Doğum yardımı kriterlerinin belirsizliği ve keyfi uygulamalara açık olması, benzer bir hukuki sorun yaratmaktadır.

6. ****Anayasal İhlal Riskleri****

- Her iki sistemde de yürütmenin yetki genişliği, TBMM'nin denetimini zayıflatmaktadır. Bu durum, Anayasa'nın 87. (yasama yetkisi), 161. (bütçe hakkı) ve 2. (hukuk devleti) maddelerine aykırılık riski taşımaktadır.

Sonuç : KKM ve sosyal yardım sistemleri, kamu kaynaklarının kullanımı, yasama yetkisinin korunması ve denetim mekanizmalarının etkinliği açısından benzer anayasal sorunlar barındırmaktadır. AYM'nin KKM kararları, sosyal yardım sisteminin de Anayasa'ya uygun hale getirilmesi için bir rehber niteliğindedir. Özellikle şeffaflık, hesap verebilirlik ve sosyal hakların güvence altına alınması için yasal düzenlemelerin gözden geçirilmesi gerekmektedir. Kaynak DeepSeek

SONUÇ

TBMM de ki CHP grubu tarafından yapılan başvuru nedeniyle 5.6.2025 tarihinde yayımlanmış Anayasa Mahkemesi (AYM) tarafından alınan kararlar arasında Kur Korumalı Mevduat (KKM) kapsamı dahil almış olduğu 2025/67 sayılı karar aynı zamanda kamu harcamalarının anayasal sınırlar içinde kalması gerektiği ilkesini güçlü bir şekilde vurgulamıştır. Bu karar, yasama organının **bütçe hakkı** ve **yasama yetkisinin devredilmezliği** ilkeleri açısından emsal niteliğindedir.

Anayasa'ya sadakat ve görev bağlamında ortaya çıkan adaletsizlik ve hukuksuzluğu önlemek ve ortak olunmaması amacıyla CHP tarafından AYM'ne yapılan başvurular ise anlamlı ve değerlidir. Hukukun üstünlüğü ve özgürleşme içinde önemli olup bu karar aynı zamanda 30.Mart.2025 tarihinde yürürlüğe giren 7546 sayılı Kanunun 14.maddesinde ki doğum yardımı ile ilgili olduğu da görülmektedir.

Yoksulluğun istismarının engellenmesi amacıyla yoksullukla mücadele ve dayanışmaya yönelik sosyal yardımlar için transfer ve kalemlerin açık ve net olmadığı gibi SYDTF devir ve de SYDV tarafından idari işlemler yerine özel hukuk kapsamında doğum yardımların da dahil edilmiş olması doğrudan ilgilendirmektedir. Ayrıca kamu harcamalarının önceden izin alınarak yıllık bütçelerle yapılması ilkesine aykırılığının yanı sıra kişisel verilen korunmasını içeren boyutunu da ilgilendirmektedir. Sözleşmeler dahil evrensel değerlerin referans alınması için de bu boyutlar dahil kararın söz konusu doğum yardımı ile karşılaştırılmasını da gerekmektedir. Bu bağlamda en azından

yapay zeka programlar ve uygulamalar ile değerlendirmeler ele alındığında da, çeşitli benzer ortak anayasal aykırılıklar ve hukuksuzluk açık bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Doğru bilgi ve gerçeklikle yüzleşmeye de yardımcı olmaktadır.

Ayrıca ASHB ve SYDTF için mali denetimin yeterli kılınması ve sınırlandırılması gibi bir hedef ve tercih bağlamında 5 milyon ailenin Kaymakamlık vesayetine alınması ailelerin özgür kılınması ile de ilgilidir. Buna yönelik doğum yardımı ve SYDV için bu hukuksuzluğun Anayasa Mahkemesine en geç 30. Mayıs 2025 tarihine kadar başvurulmaması da oldukça düşündürücüdür. Sayıştay tarafından 2023 yılı için doğum yardımı dahil 760.235.920,55 TL konusunda ki tespit ve belirsizlik ise günümüzde 1.2 Milyar TL dir. Bu boyut ve en azından bu belirsizliğin halen gözardı edildiğini göstermektedir. Muhtaçlık dahil somut bir ölçü olmadan da böyle bir doğum yardımı bu şekil de güncellenmiştir.

Yasama organı açısından da Anayasa'ya sadakat ve görev bağlamın da bütçe hakkı ve yasama yetkisinin devredilmez hakkı' nın yanı sıra hukuki belirlilik, kişisel verilerin korunması ve sosyal devlet ilkesi ise Karar da özellikle vurgulanmaktadır. Karşılaştırma için de bir neden olmaktadır. Kamu yararı ve eşitlik ilkesi için "Avrupa Sosyal Şartı" olmak üzere sosyal haklar açısından uygunluk ve tutarlılık gibi görevin bu süreçte yerine getirilmemesi gibi tercihte öne çıkmaktadır. Anayasaya uygunluk dahil evrensel değerler yerine adalet ve hukuku bakışı kısıtlamak/daraltmak gibi bir durumu da ayrıca ortaya çıkarmaktadır.

Milyonlarca yoksul ailenin kaderini de etkileyen sosyal yardım ve türleri arasında ki doğum yardımı adına insan hakları dahil hakları ve özgürleşmeyi daraltmak ve sosyal haklara erişimin engellenmesinin de gözardı edildiği bir durum da söz konusudur. Sosyal haklar dahil evrensel değerler yerine hem hukuk hem bir caydırıcılık hem hesap verilebilirlik hem de siyaset yok sayabilmektedir. Gerçeklerden kaçınması ile özellikle sosyal yardıma ihtiyaç duyan ve özgürlüğünün de kısıtlanmasına yardımcı olan ve SYDV ve uygulamaları önlemek gibi görev yerine yapılan bu ortaklıkla, yoksulluğun sürekliliği de halen sağlanabilmektedir.

Avrupa Sosyal Şartına karşı bilgiye orantılı olarak yoksulluğun istismarı ve araçsallaşma ile halen mümkün olan keyfi uygulamalardan uzak, tam anlamıyla şeffaf ve etkin bir kamu denetimine tabi kılınması ise Anayasal bir zorunluluktur. Anayasa'nın 87 ve 161. maddesi dahil ilgili yasal düzenlemelerin gözden geçirilmesi yerine doğum yardımı ile ilgili düzenleme dahil gözardı etmeler ve eylemsizlik, adalet ve hukuku da anlamsız ve değersiz kılmaktadır. Şimdiye kadar yeterli şekilde ele alınmaması ve gerçeklerin peşine düşülmemesi nedeniyle belki dikkat edilmesi için yapay zeka programları tarafından da üretilen çeşitli örnek ve bilgiler dahil etki ve sonuçlar aynı zamanda yurttaşlara yönelik samimiyet için de önemli bir örnek olmaktadır. 24.6.2025

SHU Nihat Tarımeri⁵